

ZBIERKA

**STANOVÍSK NAJVYŠŠIEHO SÚDU
A ROZHODNUTÍ SÚDOV
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

1/2015

OBSAH***Rozhodnutia vo veciach občianskoprávných***

1. Ten istý skutkový dej môže v niektorom prípade zakladať zároveň tak nárok na náhradu za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia, ako aj nárok na náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej fyzickej osobe na jej osobnostných právach; tieto nároky treba dôsledne rozlišovať a pri ich posudzovaní mať na zreteli nielen odlišnosť vzťahov, z ktorých sú vyvodzované, ale tiež právnej úpravy, ktorá sa na ne vzťahuje.
Zo žiadneho ustanovenia zákona č. 437/2004 Z.z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z.z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov nemožno vyvodiť, že by sa v rámci odškodňovania bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia mal zohľadniť aj zásah do dôstojnosti, súkromia alebo rodinného života poškodeného. 2
2. Smrťou poškodeného zaniká jeho právo na bolestné a na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia v rozsahu, v ktorom nebolo za života poškodeného uspokojené, nezaniká ale právo na zaplatenie sumy prísúdenej poškodenému ako náhrada trov konania, v ktorom sa domohol náhrady za vytrpenú bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia 6
3. Ak nebol zachovaný postup upravený ustanoveniami § 175a až § 175zd Občianskeho súdneho poriadku, nemožno ho obchádzať žalobou, ktorou sa právny nástupca poručiteľa domáha určenia, že je (spolu)vlastníkom veci patriacej do dedičstva 10
4. Vedľajšie účastníctvo (§ 93 Občianskeho súdneho poriadku) je pojmovo vylúčené v konaní vo veciach starostlivosti súdu o maloletých 14
5. Výrokom medzitýmneho rozsudku (§ 152 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku) súd určuje, že základ žalobou uplatneného nároku je daný; v prípade opačného záveru súd žalobu zamietne 16
6. Proti rozsudku odvolacieho súdu potvrdzujúcemu rozsudok, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 Občianskeho súdneho poriadku (§ 238 ods. 3 O.s.p.) je dovolanie prípustné len vtedy, ak je vo výroku potvrdzovaného rozsudku súdu doslovne citované ustanovenie spotrebiteľskej zmluvy, ktoré súd považoval za neprijateľnú podmienku 18
7. Ak odvolací súd dospeje k záveru, že súd prvého stupňa zastavil konanie, i keď pre to neboli dané procesné predpoklady, môže napadnuté uznesenie iba zrušiť; pokiaľ takto nepostupuje a pristúpi k vecnému posúdeniu opodstatnenosti žalobou uplatneného nároku, odníma účastníkom možnosť pred súdom konať (§ 237 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku) 24
8. Aj keď konanie o novoobjavenom majetku poručiteľa začalo na návrh (§ 175x ods. 1 a § 42 ods. 3 a § 79 ods. 1 a 2 Občianskeho súdneho poriadku), má nespornú povahu a uplatňuje sa v ňom vyšetrovacía zásada, so zreteľom na ktorú je objasnenie skutkového stavu vecou súdu 26
9. Pokiaľ predseda súdu po oznámení sudcu o skutočnostiach, pre ktoré je vylúčený, postupom podľa § 15 ods. 1 veta prvá Občianskeho súdneho poriadku pridelil vec inému sudcovi, má sa za to, že oznamujúci sudca bol vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci. Pri rozhodovaní o vylúčení toho istého sudcu nadriadený súd (§ 16 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku) na to prihliada a o vylúčení oznamujúceho sudcu nerozhoduje 28

1.

ROZHODNUTIE

Ten istý skutkový dej môže v niektorom prípade zakladať zároveň tak nárok na náhradu za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia, ako aj nárok na náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej fyzickej osobe na jej osobnostných právach; tieto nároky treba dôsledne rozlišovať a pri ich posudzovaní mať na zreteli nielen odlišnosť vzťahov, z ktorých sú vyvodzované, ale tiež právnej úpravy, ktorá sa na ne vzťahuje.

Zo žiadneho ustanovenia zákona č. 437/2004 Z.z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z.z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov nemožno vyvodit', že by sa v rámci odškodňovania bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia mal zohľadniť aj zásah do dôstojnosti, súkromia alebo rodinného života poškodeného.

(Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. mája 2014 sp. zn. 7 Cdo 65/2013)

Z odôvodnenia:

Okresný súd Dunajská Streda rozsudkom z 2. júna 2010, č. k. 12 C 140/2009-330: (I.) žalobu voči žalovanému 2/ zamietol, (II.) žalovanej 1/ uložil povinnosť zaplatiť do 3 dní žalobkyni 1/ sumu 4 000 € a žalobcovi 2/ sumu 2 000 €, (III.) žalobu vo zvyšku zamietol, (IV.) rozhodol o trovách konania. V odôvodnení poukázal na § 11, § 13 ods. 1, 2 a 3, § 16, § 420 ods. 1, § 442 ods. 1 a § 444 Občianskeho zákonníka a § 4 ods. 1 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zhrnul všeobecné zásady ochrany osobnosti a konštatoval, že ustanovenia § 11 až §13 Občianskeho zákonníka umožňujú priznať náhradu nemajetkovej ujmy za zásah do osobnosti fyzickej osoby aj v dôsledku dopravnej nehody. Pre určenie výšky primeraného zadost'učinenia v peniazoch sú stanovené dve kritéria, z ktorých súd musí vychádzať (závažnosť vzniknutej nemajetkovej ujmy a okolnosti, za ktorých došlo k neoprávnenému zásahu do osobnosti fyzickej osoby). V danom prípade došlo k zásahu do osobnostného práva žalobkyne 1/ (jej práva na zdravie a telesnú integritu) dopravnou nehodou spôsobenou žalovanou 1/, ako aj oboch žalobcov do ich osobnostného práva na súkromie (určité obdobie sa život ich rodiny zmenil, utrpeli citovú ujmu spočívajúcu v neprijemných pocitoch, smútku, šoku z dopravnej nehody, obaja boli ochudobnení o spoločenský život, ktorým žili pred dopravnou nehodou), preto peňažná satisfakcia je opodstatnená. Podľa názoru súdu ale výška nimi požadovanej náhrady (ujmy) na osobnostných právach nie je primeraná okolnostiam prípadu a následkom zásahu do týchto práv. Primeranou je výška, ktorú im priznal súd. Pri určení výšky náhrad prihliadol nielen na následky vzniknuté v dôsledku dopravnej nehody (najmä pretrvávajúce bolesti a psychické problémy žalobkyne, estetický vzhľad dolnej končatiny,) ale aj na príčinu dopravnej nehody (to, že bol spáchaný nie úmyselný, ale nedbanlivostný trestný čin). Žalobu vo zvyšku (nad výšku súdom určených náhrad) zamietol ako neopodstatnenú.

Na odvolanie žalovanej 1/ Krajský súd v Trnave rozsudkom z 11. júla 2012 sp. zn. 24 Co 202/2011 rozsudok súdu prvého stupňa vo výrokoch I., III. a IV. potvrdil a vo výroku II. zmenil tak, že žalobu zamietol a „závislý výrok VI.“ zrušil s tým, že o trovách odvolacieho konania rozhodne súd prvého stupňa. V odôvodnení uviedol, že na prvom stupni bola vec správne právne posúdená, pokiaľ súd dospel k záveru, že v dôsledku predmetnej dopravnej nehody došlo k zásahu do osobnostnej sféry žalobkyne 1/, priamej účastníčky dopravnej nehody, ako aj do osobnostnej sféry žalobcu 2/ (jej manžela), a to spôsobom a s dôsledkami uvedenými prvostupňovým súdom. Odvolací súd vo všeobecnej rovine vysvetlil, že popri nároku vyplývajúcom z titulu ochrany osobnosti podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka môže v určitých prípadoch vzniknúť poškodeným ďalší samostatný nárok – nárok na náhradu škody podľa § 420 a nasl. Občianskeho zákonníka (v danom prípade ide o osobitnú zodpovednosť podľa § 427 Občianskeho zákonníka za škodu vyvolanú osobitnou povahou prevádzky). Z titulu tejto zodpovednosti za náhradu škody má poškodený nárok podľa § 444 Občianskeho zákonníka na jednorazové odškodnenie vytrpenej bolesti a sťaženie jeho spoločenského uplatnenia. Ide o dva samostatné nároky – nárok na náhradu nemajetkovej ujmy pri zásahu do práva na ochranu osobnosti a nárok na náhradu škody na zdraví. Na jednej strane sú tieto nároky úplne samostatné, na strane druhej si však v istom zmysle konkurujú, lebo sú vyvodzované zo skutkových okolností, ktoré sú sčasti totožné. Tieto nároky je ale potrebné dôsledne odlišovať. Dvojitým hodnotením vzniknutej nemajetkovej ujmy na ľudskom zdraví – tak v

režime náhrady škody na zdraví, ako aj v režime ochrany osobnosti, na základe totožných skutkových tvrdení nesmie dochádzať k porušeniu všeobecnej právnej zásady „non bis in idem“. Nemožno pripustiť, aby sa osoba dotknutá na zdraví snažila v rámci ochrany osobnosti zvyšovať náhradu za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia. V rámci odškodnenia vo forme bolestného sa zohľadňujú všetky zdravotné špecifická poškodenia zdravia poškodeného, v rámci ustalovania výšky náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia sa posudzujú celý široký komplex dôsledkov poškodenia zdravia. Nemožno vylúčiť, že ochrana osobnosti v súvislosti s porušením práva na zdravie bude mať tiež svoje miesto, to však len v prípade skutkov, nárokov či osôb odlišných od skutkov, nárokov či osôb spadajúcich do režimu náhrady škody na zdraví. Po tomto všeobecnom výklade odvolací súd konštatoval, že ak by v prípade žalobkyne 1/ nebolo odškodnenie z titulu náhrady škody na zdraví dostatočnou satisfakciou za vzniknutú ujmu na jej osobnostných právach, mohla by sa domáhať aj satisfakcie podľa ustanovení na ochranu osobnosti, avšak len na základe odlišných skutkových tvrdení. V danom prípade bolo žalobkyňu 1/ poskytnuté podľa zákona č. 437/2004 Z.z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia (ďalej len „zákon č. 437/2004 Z.z.“) odškodnenie z titulu bolestného vo výške 4 473 € a z titulu sťaženia spoločenského uplatnenia vo výške 3 460 €. V rámci odškodnenia bolesti boli zohľadnené opakované operačné zásahy spojené s komplikáciami, pretrvávajúce bolesti, v rámci sťaženia spoločenského uplatnenia bola zohľadnená dlhodobá práceneschopnosť, obmedzenie v obvyklom spôsobe života, odkázanosť na opatrovanie inou osobou. Takéto odškodnenie je potrebné považovať za dostatočné, dôstojné a adekvátne. Žalobkyňa 1/ neuviedla žiadne také rozhodujúce skutkové tvrdenia o zásahu do jej nemateriálnej sféry, ktoré by neboli zohľadnené už pri uspokojení jej nároku na náhradu škody na zdraví. Vzhľadom na to neprichádza do úvahy poskytnutie ďalšej náhrady, a to z titulu zásahu do jej osobnostných práv. Čo sa týka nároku žalobcu 2/, je nepochybné, že predmetná dopravná nehoda sa ho osobne dotkla a zasiahla aj do jeho súkromného a rodinného života, teda do sféry zákonom chránených osobnostných práv. Podľa právneho názoru odvolacieho súdu ale intenzita tohto zásahu a jeho dôsledkov nedosahovala stupeň, ktorý by opodstatňoval priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch. V súvislosti s tým odvolací súd poukázal na len prechodný vplyv nehody na súkromný a rodinný život žalobcu 2/, ktorý nebol dlhodobejšie obmedzený v pracovnej oblasti, nebolo preukázané žiadne zhoršenie rodinných vzťahov a žalobca 2/ sa po čase znova vrátil k svojim predchádzajúcim aktivitám. Z dôvodu neopodstatnenosti žaloby žalobcu 2/ sa odvolací súd nezaoberal otázkou pasívnej vecnej legitimácie žalovaného 2/.

Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podali žalobcovia 1/ a 2/ dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovali z § 238 ods. 1 O.s.p. Na odôvodnenie jeho opodstatnenosti uviedli, že napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 1 písm. c/ O.s.p.). Navrhli, aby dovolací súd napadnuté rozhodnutie zrušil, prípadne zmenil „v zmysle podaného dovolania“, a žalovanej 1/ uložil povinnosť nahradiť žalobcom náhradu trov konania. Poukázali na to, že platná právna úprava, právna teória a aj prax dôsledne odlišujú inštitút náhrady škody v podobe bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia a inštitút ochrany osobnosti; medzi týmito právnymi inštitútmi je pojmová aj obsahová odlišnosť, preto ich nemožno stotožňovať a tvrdiť, že ide o konkurujúce si nároky a že uspokojením jedného z týchto nárokov zaniká možnosť uplatnenia druhého nároku. Nesúhlasili preto so záverom odvolacieho súdu, „v zmysle ktorého si osoba poškodená na osobnostných právach nemôže popri nároku na náhradu škody na zdraví uplatňovať zákonný nárok na náhradu ujmy spôsobenej na jej osobnostných právach, ak tieto nároky vznikli z týchto istých skutkových okolností, resp. v dôsledku toho istého protiprávneho konania“. Namietali, že takýto právny názor nemá oporu v zákone. Podľa nich odvolací súd v danom prípade nesprávne aplikoval zásadu „ne bis in idem“ a pripustil, že nemajetkovú ujmu možno subsumovať pod nároky plynúce zo sťaženia spoločenského uplatnenia. Odškodnenie sťaženia spoločenského uplatnenia nezohľadňuje totiž to, ako konanie škodcu zasiahlo do súkromného a rodinného života poškodeného, ale sa zaoberá výlučne tým, ako toto protiprávne konanie škodcu obmedzuje možnosti poškodeného uplatniť sa v živote a v spoločnosti. Odvolací súd nesprávne vyložil podstatu inštitútu ochrany osobnosti a nárokov plynúcich z neho osobám, do osobnostných práv ktorých bolo neoprávnene zasiahnuté. Odvolacím súdom prezentovaný záver vôbec neobstojí vo vzťahu k žalobcovi 2/, ujma ktorého na jeho osobnostných právach nemôže byť vôbec kompenzovaná náhradou za sťaženie spoločenského uplatnenia.

Žalovaní označili napadnutý rozsudok za správny, preto navrhli dovolanie žalobcov zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie bolo podané včas na tento procesný úkon oprávnenými osobami (§ 240 ods. 1 O.s.p.), ktoré sú v dovolacom konaní zastúpené advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), z obsahu dovolania a v ňom použitej argumentácie vyvodil, že žalobcovia napadli rozsudok odvolacieho súdu len v tej jeho časti, ktorou bol rozsudok súdu prvého stupňa zmenený vo výroku II. tak, že žaloba bola zamietnutá aj v tejto časti. V dovolacom konaní následne dospel bez nariadenia dovolacieho pojednávania k záveru, že dôvodné je iba dovolanie žalobkyne 1/.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi (§ 242 ods. 1 O.s.p.); obligatórne sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Žalobcovia procesné vady uvedené v § 241 ods. 2 písm. a/ a b/ O.s.p. v dovolaní nenamietajú a takéto vady nezistil ani dovolací súd. Dovolatelia tvrdia, že napadnutý výrok rozsudku odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Vychádzajúc z rozsahu a dôvodov dovolania, ktorými je dovolací súd viazaný, zostala predmetom prieskumu v dovolacom konaní otázka, či odvolací súd, na rozdiel od súdu prvého stupňa, dospel k vecne správnejmu záveru, že žalobcovia 1/ a 2/ neopodstatnene uplatňujú právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

Nemajetkovou ujmu v zmysle ustanovenia § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka je ujma v nemajetkovej sfére života fyzickej osoby, ktorá sa bezprostredne nepremieta do fyzickej integrity ani do majetkovej sféry fyzickej osoby a treba ju dôsledne odlišovať od majetkovej ujmy, vrátane ujmy na zdraví s majetkovými dôsledkami (pozri § 16 Občianskeho zákonníka) a inej nemajetkovej ujmy vzniknutej ako priamy dôsledok zásahu do telesnej integrity fyzickej osoby, za ktorú sa náhrada poskytuje podľa iných predpisov (pozri § 444 Občianskeho zákonníka). Zmyslom náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka je dosiahnuť vyváženosť medzi ujmu na hodnotách ľudskej dôstojnosti a jej konkrétnym finančným vyjadrením. Cieľom je zmierniť nepriaznivý následok neoprávneného zásahu a poskytnúť čo najúplnejšiu a najúčinnjšiu občianskoprávnú ochranu osobnosti fyzickej osoby. Na rozdiel od toho, zmyslom náhrady ujmy vzniknutej ako priamy dôsledok zásahu do telesnej (fyzickej) integrity fyzickej osoby (§ 444 Občianskeho zákonníka) je poskytnúť relatívnu náhradu za ujmu spôsobenú poškodením zdravia, jeho liečenia alebo odstraňovania jeho následkov (bolestné), resp. za ujmu na zdraví, ktorá má preukázateľne nepriaznivé následky pre životné úkony poškodeného, pre uspokojovanie jeho životných a spoločenských potrieb alebo pre plnenie jeho spoločenských úloh (sťaženie spoločenského uplatnenia).

Odvolací súd, hoci vo svojich všeobecných úvahách správne ustálil, že žalobou uplatnené nároky sú „úplne samostatné“, pri konkrétnych záveroch, na ktorých založil svoje rozhodnutie, nebol v tomto rozlišovaní dôsledný. Dospel totiž k záveru, že „v rámci odškodnenia vo forme bolestného sa zohľadňujú všetky zdravotné špecifiká poškodenia zdravia poškodeného, v rámci posudzovania výšky náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia sa posudzuje celý široký komplex následkov poškodenia zdravia, pričom takto široko vymedzený rámec špeciálnej úpravy právnej ochrany nepochybne v sebe zahŕňa i ochranu dôstojnosti osoby dotknutej neoprávneným zásahom i práva na súkromný a rodinný život“. Vychádzajúc z toho a hodnotiac odškodnenie žalobkyne 1/ za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia ako „dostatočné, dôstojné a adekvátne“ uzavrel, že žalobkyňa 1/ vo vzťahu k zásahu do jej osobnostných práv neuviedla žiadne také skutkové tvrdenia, ktoré by neboli zohľadnené pri uspokojení jej nároku na náhradu škody na zdraví, preto už neprichádza do úvahy ďalšia náhrada z titulu zásahu do jej osobnostných práv, a to či už práva na zdravie alebo práva na súkromie a rodinný život.

Podľa právneho názoru odvolacieho súdu záver odvolacieho súdu, že rámec špeciálnej úpravy odškodnenia ujmy na zdraví fyzickej osoby zahŕňa v sebe aj ochranu dôstojnosti osoby dotknutej neoprávneným zásahom i práva na súkromný a rodinný život, nemá oporu v platnej právnej úprave odškodnenia ujmy na zdraví.

Z ustanovení § 2 ods. 1, § 3 ods. 1 a 2 a § 4 ods. 1 a 2 zákona č. 437/2004 Z.z. treba vyvodiť, že zmyslom náhrady za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia je poskytnúť peňažnú náhradu za ujmu spôsobenú zásahom do telesnej integrity fyzickej osoby. Z nich, ani zo zásad na hodnotenie bolesti (§ 9 zákona č. 437/2004 Z. z.), zásad na hodnotenie sťaženia spoločenského uplatnenia (§ 10 zákona č. 437/2004 Z. z.), ale ani zo sadzieb bodového ohodnotenia (príloha 1. zákona č. 437/2004 Z. z.) nevyplýva, že by sa náhrady za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia poskytovali za ujmu, ktorá sa premieta do osobnostnej sféry fyzickej osoby a do jej postavenia v spoločnosti. S prihliadnutím na to nie je opodstatnený záver odvolacieho súdu, v zmysle ktorého v preskúmvanej veci bolo potrebné uplatniť zásahu non bis in idem.

Z uvedených dôvodov dospel dovolací súd k záveru, že rozsudok odvolacieho súdu v časti, ktorou bol rozsudok súdu prvého stupňa v jeho výroku II. vo vzťahu k žalobkyňi 1/ zmenený tak, že žaloba bola zamietnutá, spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci; vzhľadom na to túto časť výroku rozsudku

odvolacieho súdu zrušil a vec v rozsahu zrušenia vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2 O.s.p.).

Na rozdiel od zrušenej časti rozsudku odvolacieho súdu týkajúcej sa žalobkyne 1/ dovolací súd za správny považuje rozsudok odvolacieho súdu v časti týkajúcej sa žalobcu 2/. Odvolací súd svoje rozhodnutie v tejto časti primerane vysvetlil. S jeho záverom, že zásah do osobnostných práv žalobcu 2/ nedosahoval intenzitu, ktorá by opodstatňovala priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka, najvyšší súd súhlasí. Vzhľadom na to, že dôvody dovolania žalobcu 2/ nie sú dané a neboli zistené ani vady konania, pre ktoré by bolo potrebné napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v časti týkajúcej sa tohto dovolateľa zrušiť, najvyšší súd dovolanie žalobcu 2/ zamietol (§ 243b ods. 1 O.s.p.).

2.

ROZHODNUTIE

Smrťou poškodeného zaniká jeho právo na bolestné a na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia v rozsahu, v ktorom nebolo za života poškodeného uspokojené, nezaniká ale právo na zaplatenie sumy prisúdenej poškodenému ako náhrada trov konania, v ktorom sa domohol náhrady za vytrpenú bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 6. marca 2014 sp. zn. 3 ECdo 278/2013)

Z odôvodnenia:

Oprávnený podal 19. septembra 2012 súdnemu exekútorovi návrh na vykonanie exekúcie voči povinnej. V návrhu za exekučný titul označil rozsudok Okresného súdu Brezno z 20. marca 2012 č.k. 6 C 299/2008-179 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici z 30. augusta 2012 sp. zn. 16 Co 147/2012, ktorými bola povinnej uložená povinnosť zaplatiť oprávnenému: I. náhradu za bolesť vo výške 9 314,18 € a za sťaženie spoločenského uplatnenia vo výške 13 371,50 €, II. náhradu trov konania pred súdom prvého stupňa vo výške 2 562,06 € a pred odvolacím súdom vo výške 427,57 € (ďalej len „exekučný titul“).

Exekučný súd poveril 28. septembra 2012 súdneho exekútora, aby vykonal exekúciu [§ 45 ods. 1 zákona č. 233/1995 Z.z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov (ďalej len „Exekučný poriadok“)].

Právna zástupkyňa oprávneného oznámila 9. októbra 2012 súdnemu exekútorovi, že oprávnený zomrel 30. septembra 2012. Uviedla, že právo oprávneného na náhradu za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia jeho smrťou zaniklo, nezaniklo ale exekučným titulom priznané právo na náhradu trov prvostupňového a odvolacieho konania. Vzhľadom na to žiadala v exekúcii pokračovať.

Súdny exekútor v upovedomení o začatí exekúcie z 10. októbra 2012 uviedol, že v exekučnom konaní sa bude vymáhať pohľadávka, ktorú predstavujú a/ trovy základného konania (2 562,06 € + 427,57 €, spolu 2 989,63 €) a b/ trovy exekúcie.

Povinná podala 18. októbra 2012 námietky proti exekúcii. Podľa jej názoru smrťou oprávneného došlo k zániku nielen vymáhanej pohľadávky, ale tiež jej príslušenstva. Exekučným titulom priznané plnenie sa totiž viazalo výlučne na osobu zomrelého, a to včítane vymáhaných trov konania vo veci samej. Z dôvodov, pre ktoré podala námietky proti exekúcii, požiadala aj o zastavenie exekúcie podľa § 57 ods. 1 písm. f/, resp. g/ Exekučného poriadku.

Okresný súd Brezno uznesením z 9. januára 2013 č.k. 4 Er 1880/2012-46 námietkam povinnej proti exekúcii vyhovel a jej návrh na zastavenie exekúcie zamietol. Vychádzal z toho, že smrťou oprávneného zanikli podľa § 579 ods. 2 Občianskeho zákonníka všetky práva priznané exekučným titulom. Keďže došlo k zániku pohľadávky vymáhanej v exekučnom konaní, zaniklo spolu s ňou aj jej príslušenstvo. Vzťah príslušenstva k pohľadávke je vzťah vedľajší a právny režim pohľadávky je určujúci aj na jej príslušenstvo. Návrh povinnej na zastavenie exekúcie zamietol s odôvodnením, že po právoplatnosti uznesenia vyhovujúceho námietkam proti exekúcii sa exekúcia zastaví aj bez návrhu.

Proti uvedenému uzneseniu podala odvolanie manželka zomrelého oprávneného, ktorá 10. októbra 2012 udelila plnomocenstvo na zastupovanie v tomto konaní advokátke, ktorá predtým zastupovala oprávneného. Odvolateľka námietky povinnej v časti týkajúcej sa trov pôvodného konania považovala za neopodstatnené. Podľa jej názoru právo na náhradu trov konania, ktoré bolo priznané exekučným titulom, nebolo viazané výlučne na osobu veriteľa, a preto nezaniklo. V danom prípade bolo potrebné postupovať podľa § 107 O.s.p. a v dôsledku smrti oprávneného konať v ďalšom s jeho dedičmi.

Povinná vo vyjadrení k odvolaniu uviedla, že trvá na námietkach proti exekúcii a tiež na návrhu na zastavenie exekučného konania.

Krajský súd v Banskej Bystrici uznesením z 30. mája 2013 sp. zn. 43 CoE 134/2013 odvolanie manželky (zomrelého) oprávneného odmietol ako podané neoprávnenou osobou (§ 218 ods. 1 písm. b/ O.s.p.).

V odôvodnení poukázal na § 201 veta prvá, § 251 ods. 4 a § 218 ods. 1 písm. b/ O.s.p., ďalej na § 37 ods. 1 a 2 Exekučného poriadku a § 33b ods. 2 a 6, § 121 ods. 1 a 3 a § 579 ods. 2 Občianskeho zákonníka a konštatoval, že všetky práva priznané exekučným titulom zanikli smrťou oprávneného (§ 579 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Na právnych nástupcov neprešlo zaniknuté právo, ale ani jeho príslušenstvo. Smrť oprávneného mala teda za následok nielen zánik práva na náhradu za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia, ale aj zánik práva na náhradu trov konania, v ktorom bol vydaný exekučný titul. Zaniknuté práva nemohli prejsť smrťou oprávneného na jeho právnych nástupcov, ktorí sa preto ani nemohli stať účastníkmi predmetného exekučného konania. Takto uvažujúc uzavrel, že odvolateľka nebola oprávnená napadnúť prvostupňové rozhodnutie odvolaním.

Proti uvedenému uzneseniu odvolacieho súdu podala dovolanie manželka (zomrelého) oprávneného s odôvodnením, že postupom odvolacieho súdu jej bola odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Poukázala na to, že napadnuté rozhodnutie sa dostatočným spôsobom nevysporiadalo s jej odvolacími námietkami a je tiež vecne nesprávne. Smrťou jej manžela zaniklo iba exekučne vymáhané právo na náhradu za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia, avšak právo na náhradu trov základného konania, ktoré nebolo viazané na osobu oprávneného, nemohlo zaniknúť.

Povinná vo vyjadrení k dovolaniu uviedla, že na dovolateľku neprešli žiadne práva, vymožená ktorých sa v danom prípade pôvodne domáhal jej manžel.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas osoba oprávnená podať dovolanie (§ 241 ods. 1 O.s.p.), skúmal najskôr, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním (§ 236 ods. 1 a nasl. O.s.p.); bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 3 O.s.p.) dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

Dovolanim možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.). Dovolanie v danom prípade smeruje proti uzneseniu odvolacieho súdu. Uznesenia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú uvedené v § 239 ods. 1 a 2 O.s.p. Uznesenie odvolacieho súdu o odmietnutí odvolania nie je v týchto ustanoveniach uvedené, preto prípustnosť podaného dovolania z § 239 ods. 1 a 2 O.s.p. nevyplýva.

Vady konania uvedené v § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. dovolateľka nenamietala a v dovolacom konaní ich existencia ani nevyšla najavo. Prípustnosť podaného dovolania preto z týchto ustanovení nevyplýva. Podľa názoru dovolateľky došlo v konaní k procesnej vade uvedenej v § 237 písm. f/ O.s.p. Dôvodom, ktorý zakladá prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia, je nesprávny procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných oprávnení priznaných mu v občianskom súdnom konaní za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Najvyšší súd už vo viacerých prípadoch za odňatie možnosti odvolateľa konať pred súdom označil tiež postup odvolacieho súdu, v rámci ktorého odmietol odvolanie, i keď neboli dané procesné predpoklady pre tento postup (viď primerane R 23/1994, ale napríklad aj rozhodnutia najvyššieho súdu z 29. apríla 2008 sp. zn. 3 MCdo 4/2008, z 23. januára 2014 sp. zn. 3 Cdo 295/2013 a z 25. novembra 2013 sp. zn. 7 Cdo 129/2013).

V danom prípade zo spisu vyplýva, že oprávnený podal 19. septembra 2012 návrh na vykonanie exekúcie, 30. septembra 2012 ale zomrel. Odvolací súd odmietol odvolanie manželky oprávneného ako podané neoprávnenou osobou s odôvodnením, že (všetky) exekučným titulom priznané práva zanikli v zmysle § 579 ods. 2 Občianskeho zákonníka smrťou oprávneného, a preto ani nedošlo k žiadnemu právnomu nástupníctvu do týchto práv.

Pre účely preskúmanej veci je potrebné uviesť, že podľa § 579 ods. 2 Občianskeho zákonníka smrťou veriteľa právo zanikne, ak bolo plnenie obmedzené len na jeho osobu; zanikne aj právo na bolestné a na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia. V zmysle citovaného ustanovenia právo na bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia zaniká smrťou veriteľa bez ohľadu na to či toto právo bolo alebo nebolo priznané právoplatným rozhodnutím súdu (R 20/1966). Pokiaľ je totiž právo na bolestné a na odškodnenie za sťaženie spoločenského uplatnenia zadosťučinením poskytovaným za bolesti, ktoré poškodený utrpel a za ujmu, ktorú má (bude mať) vo svojom ďalšom živote pri spoločenskom uplatnení, treba na toto právo nazerať ako na právo späté výlučne len s osobou poškodeného, ktoré na dedičov neprechádza.

V nadväznosti na vyššie uvedené bolo potrebné vyriešiť otázku, či spolu so zánikom práva (pohľadávky) oprávneného na náhradu za bolesť a za spoločenské uplatnenie, ktoré mu bolo priznané exekučným titulom, došlo smrťou oprávneného aj k zániku práva na náhradu trov konania, ktoré mu bolo priznané tým istým exekučným titulom.

Pohľadávkou, vychádzajúc z ustanovenia § 488 Občianskeho zákonníka, treba rozumieť subjektívne právo veriteľa voči dlžníkovi na určité plnenie. Príslušenstvom pohľadávky sú podľa § 121 ods. 3 Občianskeho zákonníka a/ úroky, b/ úroky z omeškania, c/ poplatok z omeškania a d/ náklady spojené s jej uplatnením.

Úroky možno dohodnúť pri peňažnej pôžičke (§ 658 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Úroky z omeškania a poplatok z omeškania sú sankciou za nesplnenie povinnosti dlžníka splniť peňažný dlh riadne a včas (§ 517 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka). Za náklady spojené s uplatnením pohľadávky sa v súdnej praxi (viď obdobne R 12/1991) a tiež právnej teórii (viď Jaromír Svoboda a kol., Občiansky zákonník, Komentár a súvisiace predpisy, Eurounion, 2005, str. 172) považujú aj trovy súdneho konania, pokiaľ boli priznané rozhodnutím súdu.

V preskúmvanej veci bolo potrebné za príslušenstvo pohľadávky oprávneného (náhrady za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia) považovať exekučným titulom priznanú náhradu trov občianskeho súdneho konania, v ktorom sa oprávnený (v procesnom postavení žalobcu) domohol voči povinnej (v procesnom postavení žalovanej) náhrady za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia. Náhradou za bolesť sa oprávnenému mala kompenzovať (len) jeho osobná nemateriálna ujma, ku ktorej došlo ním osobne vytrpenou bolesťou a jeho osobným sťažením spoločenskej realizácie. Táto úzka osobná naviazanosť práva na náhradu za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia, ktorá je vyjadrená aj v ustanovení § 579 ods. 2 Občianskeho zákonníka, bola dôvodom, so zreteľom na ktorý právo na bolestné a na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia zaniklo smrťou oprávneného.

V danom prípade treba mať ale na zreteli tú skutočnosť, že pokiaľ účelom náhrady za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia je zmierniť (osobne poškodenému) jemu spôsobenú nemateriálnu ujmu, účelom náhrady trov konania je nahradiť materiálne výdavky poškodeného (prípadne aj výdavky vynaložené z majetku v bezpodielovom spoluvlastníctve poškodeného a jeho manželky) spojené s uplatnením nároku v občianskom súdnom konaní. V prípade takejto zásadnej nesúrodosti medzi účelom, ktorý sleduje zákon priznaním náhrady za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia, a účelom, ktorý sa sleduje priznaním náhrady trov občianskeho súdneho konania, má smrť toho, komu boli tieto náhrady priznané, odlišné právne dôsledky. V takom prípade zánik pohľadávky nemá bez ďalšieho za následok tiež zánik jej príslušenstva; neplatí teda, že osud (takéhoto) príslušenstva zdieľa osud (takejto) pohľadávky.

Z vyššie uvedených dôvodov dovolací súd uzatvára, že i keď právo na bolestné a na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia smrťou poškodeného zaniká v rozsahu, v ktorom nebolo za jeho života uspokojené, nedochádza smrťou poškodeného k zániku práva na zaplatenie sumy prisúdenej poškodenému ako náhrada trov toho konania, v ktorom sa domáhal náhrady za vytrpenú bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia. Právo v rozsahu, v ktorom nezanklo, prechádza na právnych nástupcov.

Procesné nástupníctvo zohľadňuje existenciu určitých skutočností, ktoré sú významné pre určenie subjektov oprávnených alebo povinných vo vzťahu k povinnosti, splnenie ktorej má byť v exekučnom konaní nútene vymožené, ak tieto skutočnosti nastanú po začatí exekučného konania. Podľa § 37 ods. 3 veta prvá Exekučného poriadku proti inému než tomu, kto je v rozhodnutí označený ako povinný, alebo v prospech iného než toho, kto je v rozhodnutí označený ako oprávnený, možno vykonať exekúciu, len ak sa preukázalo, že naňho prešla povinnosť alebo právo z exekučného titulu podľa § 41 Exekučného poriadku. Ustanovenie § 37 ods. 3 Exekučného poriadku nemožno považovať za takú úpravu procesného nástupníctva, ktorá by svojou komplexnosťou vylučovala použitie § 107 ods. 1 O.s.p. Predmetné ustanovenie Exekučného poriadku má na zreteli len hmotnoprávne zmeny na strane oprávneného. Na procesné nástupníctvo v exekučnom konaní sa teda vzťahujú všeobecné ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku (s tou výnimkou, že exekučné konanie nemožno podľa § 36 ods. 5 Exekučného poriadku prerušiť z dôvodu, že oprávnený zomrel). Ak dochádza v exekučnom konaní k právnomu nástupníctvu v dôsledku smrti oprávneného, vstupujú do tohto konania právni nástupcovia oprávneného, ktorých musí súdny exekútor a následne exekučný súd pri rozhodovaní zistiť z úradnej povinnosti (porovnaj tiež obdobné právne názory publikované v odbornej právnickej literatúre, napríklad v publikácii JUDr. Jaroslav Krajčo, Exekučný poriadok, Komentár, Eurounion 2009, str. 102).

V preskúmvanej veci odvolací súd v rozpore s vyššie uvedeným nevzal na zreteľ všetky procesnoprávne dôsledky toho, že – čo do náhrady trov konania priznanej exekučným titulom – došlo k hmotnoprávnej sukcesii manželky do práv zomrelého oprávneného a v nadväznosti na to odmietol jej odvolanie podľa § 218 ods. 1 písm. b/ O.s.p., hoci procesné predpoklady pre tento postup neboli dané. Postupom odvolacieho súdu teda došlo k odňatiu jej možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

Vzhľadom na to, že procesná vada konania uvedená v § 237 O.s.p. zakladá nielen prípustnosť dovolania, ale zároveň aj jeho opodstatnenosť (§ 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p.), zrušil najvyšší súd napadnuté uznesenie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b O.s.p.).

3.

ROZHODNUTIE

Ak nebol zachovaný postup upravený ustanoveniami § 175a až § 175zd Občianskeho súdneho poriadku, nemožno ho obchádzať žalobou, ktorou sa právny nástupca poručiťa domáha určenia, že je (spolu)vlastníkom veci patriacej do dedičstva.

(Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. marca 2014 sp. zn. 3 MCdo 4/2013)

Z odôvodnenia:

Okresný súd Poprad rozsudkom z 30. apríla 2010 č.k. 13 C 191/2009-102 zamietol žalobu, ktorou sa žalobcovia domáhali určenia, že sú podielovými spoluvlastníkmi (žalobkyňa 1/ v podiele 4/12, žalobca 2/ v podiele 1/12 a žalobca 3/ v podiele 1/12) nehnuteľností v katastrálnom území X., ktoré sú na liste vlastníctva č. X. vedené ako dom súpisné č. X postavený na parcele č. X – zastavané plochy a nádvoria vo výmere 383 m² (ďalej len „sporný dom“). V odôvodnení uviedol, že žalobcovia nepreukázali existenciu dohody (žalobkyne 1/, jej manžela a jeho rodičov) zakladajúcej spoluvlastníctvo sporného domu ani skutočnosti svedčiace o jeho nadobudnutí vydržaním. Navyše, žalobcovia 2/ a 3/ ani nie sú v danej veci aktívne legitimovaní, lebo podľa tvrdení žalobcov mal spoluvlastnícky podiel 1/2 domu patriť do bezpodielového spoluvlastníctva žalobkyne 1/ a jej (už nebohého) manžela; tento podiel mohli teda žalobcovia 2/ a 3/ nadobudnúť iba právnym titulom dedenia po ňom. V konaní o dedičstve po tomto poručiťovi ale uvedený spoluvlastnícky podiel nebol prejednaný.

Na odvolanie žalobcov Krajský súd v Prešove rozsudkom z 30. mája 2012 sp. zn. 1 Co 25/2012 napadnutý rozsudok potvrdil. V odôvodnení uviedol, že súd prvého stupňa správne zistil skutkový stav a vo veci aj správne rozhodol. Na zdôraznenie správnosti prvostupňového rozhodnutia odvolací súd uviedol, že žalobkyňa 1/ v konaní nepreukázala, že pri výstavbe domu existoval úmysel zainteresovaných strán nadobudnúť vec do podielového spoluvlastníctva. I keď bolo preukázané, že žalobkyňa 1/ a jej manžel sa podieľali na výstavbe sporného domu, zostalo nepreukázané tvrdenie, že existovala dohoda žalobkyne 1/, jej manžela a rodičov žalovanej o tom, že výstavbou vznikne dom v ich podielovom spoluvlastníctve. Výsledky dokazovania potvrdili síce existenciu dohody uzavretej medzi žalobkyňou 1/, jej manželom a jeho rodičmi, avšak iba o tom, že po ukončení výstavby budú sporný dom užívať spoločne obe rodiny a že žalobkyňa 1/ a jej manžel v ňom budú môcť bývať. Existenciu dohody o založení spoluvlastníctva sporného domu ale výsledky dokazovania nepreukázali. Odvolací súd sa stotožnil aj s právnym záverom súdu prvého stupňa, že v predmetnej veci nedošlo k vydržaniu spoluvlastníckeho podielu žalobcami (§ 130 ods. 1 a § 134 ods. 1 Občianskeho zákonníka).

Na podnet žalobcov podal generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) mimoriadne dovolanie proti obom uvedeným rozsudkom. Uviedol, že určujúcim pre posúdenie dôvodnosti žaloby bolo preukázanie ústnej dohody o výstavbe sporného domu medzi žalobkyňou 1/, jej manželom a rodičmi žalovanej, resp. dobromyseľnosti pri užívaní sporného domu žalobkyňou 1/ a jej nebohým manželom. Prvostupňový súd mal na základe výsledkov vykonaného dokazovania preukázané, že žalobkyňa 1/ sa spolu s nebohým manželom spolupodieľali na výstavbe sporného domu nielen finančne, ale aj organizačne a manuálne; mali zrejmy úmysel založiť spoluvlastníctvo k novovytvorenej stavbe. Aj žalovaná sa vyjadrila, že rodičia žalovanej sami navrhli žalobkyňu 1/ a jej manželovi, aby bývali spolu s nimi, aby si na poschodí spravili kuchyňu. Podľa názoru generálneho prokurátora sa súd nijako nevyrovnal so zistením, že žalobkyňa so svojimi synmi sporný dom nerušene užívali počas rozhodnej doby, žalobkyňa 1/ sa k nemu správala ako k svojmu vlastnému a vynaložila na jeho rekonštrukciu nemalé investície. Ak by bola preukázaná dohoda o výstavbe sporného domu, potom by bolo zbytočné v konaní skúmať podmienky vydržania. Odvolací súd to nepovažoval za potrebné skúmať, lebo podľa jeho názoru sa žalobcovia nedomáhali určenia tejto právnej skutočnosti. Toto tvrdenie je ale v rozpore s prejavom žalobkyne 1/ v podanom odvolaní, v ktorom spomenula aj vydržanie. Ak súdy dospeli k záveru, že v konaní nebola preukázaná výslovná dohoda spoločne stavajúcich osôb o založení ich spoluvlastníctva k spornému domu, mali zohľadniť, že preukázaná nebola ani výslovná dohoda o založení spoluvlastníctva k nemu len v prospech rodičov manžela žalobkyne 1/. Pokiaľ ale nedošlo k týmto výslovným dohodám a z okolností nebolo zrejmé, že má ísť o stavbu vo vlastníctve iba niektorej osoby (niektorých osôb), lebo ďalšie osoby sa na stavbe podieľali iba s úmyslom pomáhať stavebníkovi (stavebníkom), mali súdy vychádzať z toho, že stavebníkmi sú všetky osoby zúčastňujúce sa na výstavbe s právne relevantne prejavenu vôľou stavať s úmyslom vlastníť sporný dom (byť jeho spoluvlastníkom). Pokiaľ o jeho vlastníctve nebola uzavretá písomná dohoda, z okolností prípadu nemožno vyvodíť, že by zo strany žalobkyne 1/ a jej manžela išlo

iba o výpomoc so stavebnými prácami pri výstavbe domu vo výlučnom vlastníctve rodičov žalovanej. Podľa názoru generálneho prokurátora výsledky vykonaného dokazovania nasvedčujú tomu, že v danom prípade bola v minulosti uzatvorená konkludentná dohoda zakladajúca budúce spoluvlastníctvo. Nakoľko výška podielov nebola medzi osobami zúčastňujúcimi sa výstavby dohodnutá, predpokladá sa, že podiely spoluvlastníkov sú rovnaké (§ 137 ods. 2 Občianskeho zákonníka). V nadväznosti na uvedené generálny prokurátor navrhol, aby napadnuté rozsudky, ktoré vychádzajú z nesprávneho právneho posúdenia veci, boli zrušené a vec vrátená súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Žalovaná vo vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu vyjadrila zásadný nesúhlas s týmto opravným prostriedkom a tiež jeho dôvodmi. Podľa jej názoru žalobcovia nikdy neboli a nie sú objektívne dobromyseľní držiteľia domu. Ústna dohoda, o ktorú žalobcovia opierajú žalobu, a ktorá mala byť údajne v presne nezistený deň v roku 1984 uzatvorená medzi žalobkyňou I/, jej manželom a rodičmi žalovanej, sa objektívne nemohla stať vydržacím titulom a sú aj dôvodné pochybnosti, či sa žalobcovia vôbec uchopili držby nejakého spoluvlastníckeho podielu. Poznamenala, že aj pri prípadnom splnení všetkých podmienok vydržania by súd žalobe nemohol vyhovieť, lebo v dôsledku smrti právneho predchodcu mali žalobcovia možnosť žalovať iba to, že uvedený spoluvlastnícky podiel patrí do dedičstva po ňom. Dedič sa totiž nemôže s úspechom domáhať žalobou podľa § 80 písm. c/ O.s.p. určenia, že je vlastníkom veci (patriacej inak do dedičstva), pokiaľ táto vec nebola najskôr predmetom konania o dedičstve. Z týchto dôvodov navrhla mimoriadne dovolanie zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O.s.p.) po zistení, že tento opravný prostriedok podal generálny prokurátor (§ 243e ods. 1 O.s.p.) v lehote jedného roka (§ 243g O.s.p.) proti rozhodnutiu, ktoré môže napadnúť týmto opravným prostriedkom, preskúmal napadnuté rozhodnutia bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243a ods. 1 O.s.p.) v rozsahu podľa § 243i ods. 2 v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie nie je opodstatnené.

Podľa § 243f ods. 1 O.s.p. mimoriadnym dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v § 243e O.s.p., ak a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237, b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci.

Procesné vady konania uvedené v § 243f ods. 1 písm. a/ a b/ O.s.p. neboli v mimoriadnom dovolaní namietané a v konaní o tomto opravnom prostriedku ani nevyšli najavo.

V mimoriadnom dovolaní je uplatnený dôvod uvedený v ustanovení § 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.

Počas celého konania sa argumentácia žalobcov zakladala na dvoch okruhoch tvrdení, a to jednak o tom, že spoluvlastnícke vzťahy k spornému domu boli založené dohodou o jeho výstavbe spoločnou činnosťou viacerých osôb (viď ďalej 1.), jednak o tom, že spoluvlastnícky podiel na spornom dome nadobudli právnym titulom vydržania (viď ďalej 2.).

1. Vlastníctvo novo vyhotovenej stavby nadobúda originálnym spôsobom ten, kto stavbu uskutočnil s úmyslom mať ju pre seba. Nie je pritom rozhodujúce, kto bol uvedený ako stavebník v stavebnom alebo kolaudačnom rozhodnutí. Pre posúdenie vzniku podielového spoluvlastníctva k stavbe postavenej spoločnou činnosťou viacerých osôb je rozhodujúca dohoda uzatvorená medzi nimi o založení spoluvlastníckych vzťahov (R 16/1983). Táto dohoda musí byť uzatvorená pred dokončením stavby; nemusí byť písomná a nie je potrebné, aby sa v nej účastníci vopred dohodli o veľkosti spoluvlastníckych podielov.

Pokiaľ stavbu uskutočňovalo viacero osôb, ktoré o vlastníctve k novej stavbe neuzatvorili žiadnu dohodu, pričom z okolností prípadu nie je zrejmé, že malo ísť o stavbu, ktorá bude iba vo vlastníctve niektorých z nich (t.j. že ostatné osoby zúčastňujúce sa na stavbe nemajú úmysel stavať pre seba a nadobudnúť výstavbou vlastníctvo stavby), nemožno bez ďalšieho vylúčiť, že spoluvlastníkmi stavby sa stali všetky osoby zúčastňujúce sa na spoločnej výstavbe. Sama skutočnosť, že sa stavebníci dohodli iba na „spoločnom užívaní“ alebo „spoločnom bývaní“ bez toho, aby sa ich dohoda výslovne týkala aj vlastníctva alebo spoluvlastníctva, ešte nevylučuje vznik spoluvlastníctva. Pre účely preskúmvanej veci treba dodať, že ak sa na takejto spoločnej výstavbe uskutočňovanej viacerými osobami zúčastňovali manželia („manželský pár“), stal sa nimi nadobudnutý podiel predmetom bezpodielového spoluvlastníctva týchto manželov – súdna prax už dávnejšie dospela k záveru, že o nadobudnutie veci (majetku) za trvania manželstva (§ 143 Občianskeho zákonníka) ide aj pri vytvorení veci oboma manželmi alebo jedným z nich po uzatvorení manželstva (R 26/1989).

Žalobcovia v konaní tvrdili, že rodičia žalovanej (na jednej strane) a žalobkyňa 1/ a jej manžel (na druhej strane) sa v roku 1984 dohodli, že dom bude predmetom spoluvlastníctva a/ rodičov žalovanej a b/ žalobkyne 1/ a jej manžela. V prípade, že je toto ich tvrdenie v súlade so skutočnosťou (najvyšší súd sa v danej veci touto otázkou nezaoberal), žalovaná 1/ a jej manžel spoločnou výstavbou sporného domu s rodičmi žalovanej nadobudli spoluvlastnícky podiel sporného domu, ktorý by však – so zreteľom na § 143 Občianskeho zákonníka – tvoril predmet ich bezpodielového spoluvlastníctva manželov (R 26/1989). Určujúcim pojmovým znakom bezpodielového spoluvlastníctva manželov je jeho „bezpodielovosť“. Pri bezpodielovom spoluvlastníctve nie sú vymedzené podiely manželov ako spoluvlastníkov; každý z manželov (bezpodielových spoluvlastníkov) je vlastníkom celej veci a obmedzený je len rovnakým právom k celej veci zo strany druhého manžela (bezpodielového spoluvlastníka).

Ak teda – ako tvrdia žalobcovia – sporný dom bol v dôsledku uzavretia dohody spoločne stavajúcich osôb v určitom spoluvlastníckom podiele predmetom bezpodielového spoluvlastníctva žalobkyne 1/ a jej manžela, smrťou manžela žalobkyne 1/ v roku 1995 ich bezpodielové spoluvlastníctvo zaniklo a bolo ho potrebné vyporiadať (viď § 149 Občianskeho zákonníka). Bezpodielové spoluvlastníctvo manželov, ktoré zaniklo smrťou niektorého z bezpodielových spoluvlastníkov, sa vyporiadava v dedičskom konaní po zomrelom bezpodielovom spoluvlastníkovi, a to buď a/ dohodou medzi pozostalým manželom a dedičmi, alebo b/ súdom uskutočňujúcim konanie o dedičstve (viď bližšie § 175l O.s.p.). Bez tohto vyporiadania v konaní o dedičstve zostáva otvorená otázka, kto, čo a v akom rozsahu nadobudol z majetku patriaceho do zaniknutého bezpodielového spoluvlastníctva (vo všeobecnosti nie je vylúčené, že bezpodielové spoluvlastníctvo sa v tom – ktorom konaní o dedičstve vyporiada napríklad aj tak, že celá vec, ktorá je v čase smrti poručiteľa v tomto spoluvlastníctve, sa stane predmetom dedenia). Údaj o tom, ako bolo bezpodielové spoluvlastníctvo manželov vyporiadané v konaní o dedičstve, je obsahovou náležitosťou osvedčenia o dedičstve (viď § 175zca ods. 2 písm. d/ O.s.p.) a môže byť aj súčasťou uznesenia o dedičstve (viď § 175q ods. 2 O.s.p.).

V danom prípade ale – ako vyplýva z osvedčenia o dedičstve vydaného notárkou Mgr. X. z 19. februára 1997 pod sp. zn. D 1545/95, Dnot 25/96, žiadny spoluvlastnícky podiel sporného domu nebol predmetom vyporiadania bezpodielového spoluvlastníctva manželov (ani dedenia – k tomu viď 3.).

2. Žalobcovia 1/ až 3/ v priebehu konania tvrdili aj to, že ak žalobou uplatnené spoluvlastnícke práva k spornému domu neboli z ich strany nadobudnuté v dôsledku spoločnej výstavby sporného domu, došlo k nadobudnutiu spoluvlastníckeho podielu tejto stavby právnym titulom vydržania (§ 134 Občianskeho zákonníka).

Vydržanie je v právnej teórii a praxi považované za jeden zo spôsobov pôvodného nadobudnutia práva, pri ktorom sa na základe splnenia zákonom osobitne určených podmienok priznávajú právne účinky aj len domnelému právu vyplývajúcejmu z domnelého právneho vzťahu medzi jeho určitými subjektmi, ak toto právo bolo vykonávané po stanovenú dobu nerušene a nepretržite v dobrej viere, že nejde o právo len domnelé. Ak podmienky vydržania vlastníckeho práva k veci splní jeden z manželov za trvania manželstva, stáva sa vec predmetom ich bezpodielového spoluvlastníctva (viď tiež rozsudky najvyššieho súdu z 23. apríla 2004 sp. zn. 5 Cdo 133/2003 a z 28. februára 2007 sp. zn. 3 Cdo 271/2005).

Zo skutkových tvrdení prezentovaných v konaní žalobkyňou 1/ vyplýva, že k vydržaniu malo dôjsť ešte za života jej manžela. Ak by to tak bolo, stal by sa predmet vydržania predmetom bezpodielového spoluvlastníctva žalobkyne 1/ a jej manžela. Na daný prípad by preto dopadali úvahy a závery, ktoré vo väzbe na ustanovenia § 143 a § 149 Občianskeho zákonníka a § 175l O.s.p., uviedol najvyšší súd v bode 1.

3. V nadväznosti na to, ako žalobcovia 1/ až 3/ skutkovo vymedzili žalobou uplatnený nárok, išlo (by) v oboch vyššie uvedených prípadoch (viď body 1. a 2. tohto odôvodnenia) o nadobudnutie majetku v bezpodielovom spoluvlastníctve žalobkyne 1/ a jej manžela.

Aj v čase smrti manžela žalobkyne 1/ platilo, že v zmysle § 460 Občianskeho zákonníka sa dedičstvo nadobúda smrťou poručiteľa. Na význam tohto ustanovenia upozornil najvyšší súd už v rozsudku z 27. apríla 2004 sp. zn. 1 Cdo 104/2003, v ktorom uviedol, že i keď sa dedičstvo nadobúda smrťou, nie sú tým bez ďalšieho určené konkrétne veci ani podiely, ktoré jednotliví dedičia z dedičstva nadobúdajú. Právna úprava dedenia vychádza z uplatnenia úradnej ingerencie pri nadobúdaní dedičstva. Riešenie právnych vzťahov, ktoré vznikli v dôsledku smrti poručiteľa, patrí do právomoci súdu; vykonaním jednotlivých úkonov v konaní o dedičstve súd poveruje notára ako súdneho komisára (§ 38 ods. 3 O.s.p.). Kým sa konanie o dedičstve právoplatne neskončí

takým spôsobom, že sa potvrdí nadobudnutie veci z dedičstva viacerým dedičom do podielového spoluvlastníctva, zostáva otvorená otázka, či ku vzniku spoluvlastníctva k tejto veci vôbec dôjde. V konaní o dedičstve môže dôjsť aj k vyporiadaniu, podľa ktorého nadobudne vec (resp. jej celý spoluvlastnícky podiel patriaci poručiteľovi) iba jeden z dedičov. Vyporiadanie má spätnú účinnosť a jeho účinky nastávajú už ku dňu smrti poručiteľa. Pokiaľ nie je právoplatným rozhodnutím dedičského súdu potvrdené, že v dôsledku dedenia dedič nadobudol vec, resp. jej spoluvlastnícky podiel, nemôže sa dedič domáhať ochrany svojho vlastníctva žalobou o určenie vlastníctva. Takýto dedič je aktívne legitimovaný len na podanie žaloby o určenie, že vec (jej spoluvlastnícky podiel) patrí do dedičstva po poručiteľovi.

K námietke žalobcov, v zmysle ktorej „niet právneho predpisu, ktorý by zamedzoval súdu rozhodnúť na základe určovacej žaloby o spoluvlastníckych podieloch potomkov“ najvyšší súd dodáva, že princíp úradnej ingerencie do nadobúdania dedičstva, ktorá je v zmysle ustanovení § 175a až § 175zd O.s.p. zverená súdu, akcentovali aj ďalšie rozhodnutia najvyššieho súdu (viď napríklad rozsudok z 19. septembra 2007 sp. zn. 3 Cdo 332/2007 a uznesenie z 31. januára 2011 sp. zn. 4 Cdo 267/2009). Rozhodovacia prax najvyššieho súdu je ustálená na názore, že ak nebol zachovaný postup upravený ustanoveniami § 175a až § 175zd O.s.p., nemožno ho obchádzať žalobou, ktorou sa právny nástupca poručiteľa domáha, že je (spolu)vlastníkom veci patriacej do dedičstva.

Z vyššie uvedených dôvodov považuje najvyšší súd za správny právny záver súdov, že v skutkovom rámci vymedzenom žalobcami 1/ až 3/ nebolo možné ich žalobe vyhovieť a že ako vhodný prostriedok ochrany (uplatnenia) ich práv prichádzala do úvahy žaloba o určenie, že sporný dom v príslušnom spoluvlastníckom podiele patrí do dedičstva po manželovi žalobkyne 1/.

4. Najvyšší súd so zreteľom na uvedené uzatvára, že mimoriadnym dovolaním napadnuté rozsudky nespočívajú na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.). Vzhľadom na to najvyšší súd tento opravný prostriedok zamietol (§ 243i a 243b ods. 1 O.s.p.).

4.

ROZHODNUTIE

Vedľajšie účastníctvo (§ 93 Občianskeho súdneho poriadku) je pojmovo vylúčené v konaní vo veciach starostlivosti súdu o maloletých.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. marca 2014 sp. zn. 2 Cdo 410/2013)

Z odôvodnenia:

Okresný súd Bratislava I uznesením z 27. marca 2013 č.k. 1 P 129/2010-527 nepripustil vstup vedľajšieho účastníka R., občianske združenie, do konania vo veci starostlivosti súdu o maloletých. V odôvodnení uviedol, že vedľajšie účastníctvo upravené v § 93 O.s.p. prichádza do úvahy vždy iba v konaniach sporových, lebo podstatou vstupu vedľajšieho účastníka do konania je podporiť v konaní buď navrhovateľa alebo odporcu (vedľajší účastník môže v konaní vystupovať iba popri navrhovateľovi alebo odporcovi). V nesporových konaniach je vedľajšie účastníctvo zásadne vylúčené; neprichádza preto do úvahy ani vo veciach starostlivosti súdu o maloleté deti.

Krajský súd v Bratislave na odvolanie R., občianskeho združenia, uznesením z 25. apríla 2013 č.k. 11 CoP 189/2013-545 napadnuté uznesenie súdu potvrdil. V plnom rozsahu sa stotožnil s odôvodnením súdu prvého stupňa a stotožnil sa s jeho názorom, že vedľajšie účastníctvo je v zmysle § 93 O.s.p. prípustné iba v konaniach sporových.

Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu podalo dovolanie R., občianske združenie. Navrhlo zrušiť napadnuté rozhodnutie a vec vrátiť odvolacieho súdu. Uviedlo, že vstup vedľajšieho účastníka na strane maloletého dieťaťa akceptovali viaceré súdy Slovenskej republiky, jeho oprávnenie vstúpiť do takéhoto konania v procesnom postavení vedľajšieho účastníka možno vyvodiť aj zo zákona č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí. Ustanovenie § 93 O.s.p. nevylučuje, ale naopak – pripúšťa vstup združenia, akým je dovolateľ, do konania vo veciach starostlivosti súdu o maloletých. Ide totiž o právnickú osobu, ktorej predmetom činnosti je ochrana práv podľa osobitného predpisu.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podal včas dovolateľ zastúpený v súlade s § 241 ods. 1 O.s.p., bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 3 O.s.p.) skúmal, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému ho zákon pripúšťa.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.). Dovolanie v danom prípade smeruje proti uzneseniu odvolacieho súdu. Uznesenia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú uvedené v § 239 ods. 1 a 2 O.s.p. Podané dovolanie, ktoré smeruje proti uzneseniu odvolacieho súdu neuvedenému v týchto ustanoveniach, preto podľa § 239 ods. 1 a 2 O.s.p. prípustné nie je.

Najvyšší súd ďalej skúmal (§ 242 ods. 1 druhá veta O.s.p.), či podané dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O.s.p. Vady konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. neboli v dovolaní namietané a v dovolacom konaní ich existencia ani nevyšla najavo. Prípustnosť tohto dovolania preto z uvedených ustanovení nevyplýva.

Dovolateľ namieta, že postupom odvolacieho súdu mu bola odňatá možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Dôvodom, ktorý zakladá prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia je nesprávny procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných práv priznaných mu v občianskom súdnom konaní za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov. So zreteľom na to dovolací súd skúmal, či postup súdov v tejto veci nevykazuje znaky odňatia možnosti pred súdom konať.

Vedľajšie účastníctvo je formou spoločenstva účastníkov v občianskom súdnom (sporovom) konaní. Vedľajší účastník je osoba odlišná od účastníka; konania sa zúčastňuje preto, lebo chce pomôcť zvíťaziť v spore buď navrhovateľovi alebo odporcovi; v konaní vystupuje popri jednom z nich. Vedľajší účastník je motivovaný víťazstvom v spore tohto účastníka, ku ktorému pristúpil. Táto motivácia je daná buď právnym záujmom vedľajšieho účastníka na takomto výsledku konania, ktorý mu bude vyhovovať z hľadiska jeho právneho

postavenia vyplývajúceho z hmotného práva, alebo jeho predmetu činnosti, ktorým je ochrana práv podľa osobitného predpisu (§ 93 ods. 2 O.s.p.).

Vzhľadom na vyššie uvedený zmysel vedľajšieho účastníctva (pomoc zvíťaziť v spore buď navrhovateľovi alebo odporcovi), treba ustanovenie § 93 ods. 3 O.s.p. vykladať tak, že vedľajšie účastníctvo je opodstatnené a procesne prípustné len v sporovom konaní.

Vychádzajúc z vyššie uvedeného dovolací súd prisvedčil záverom prvostupňového a odvolacieho súdu, v zmysle ktorých je vedľajšie účastníctvo neprípustné vo veciach starostlivosti súdu o maloleté deti, a to aj v prípadoch, v ktorých subjektom prejavujúcim vôľu vstúpiť do konania v procesnom postavení vedľajšieho účastníka je právnická osoba uvedená v § 93 ods. 2 O.s.p.

Procesný postup súdov, ktorý v danom prípade zodpovedal zákonu, nemohol založiť vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p., a teda ani prípustnosť podaného dovolania podľa tohto ustanovenia.

Vzhľadom na to, že dovolanie R., občianskeho združenia nie je podľa § 239 O.s.p. prípustné a vady uvedené v § 237 O.s.p. neboli zistené, najvyšší súd jeho dovolanie podľa § 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p. odmietol.

5.

ROZHODNUTIE

Výrokom medzitýmneho rozsudku (§ 152 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku) súd určuje, že základ žalobou uplatneného nároku je daný; v prípade opačného záveru súd žalobu zamietne.

V konaní o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov nemožno rozhodnúť medzitýmnym rozsudkom.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. januára 2014 sp. zn. 4 Cdo 188/2013)

Z odôvodnenia:

Okresný súd Nové Zámky medzitýmnym rozsudkom z 15. decembra 2011 č.k. 16 C 109/2007-177 rozhodol, že do bezpodielového spoluvlastníctva manželov patrí trhovú cenu rodinného domu, súpisné č. X., ktorý je postavený na parcele č. X. v katastrálnom území X. a zapísaný na liste vlastníctva č. X. (ďalej len „rodinný dom“). Rozhodnutie právne odôvodnil § 143 a § 148 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

Krajský súd v Nitre na odvolanie žalobkyne rozsudkom z 23. októbra 2012 sp. zn. 25 Co 65/2012 medzitýmnym rozsudkom súdu prvého stupňa zmenil tak, že do bezpodielového spoluvlastníctva manželov nepatrí rodinný dom a ani jeho hodnota. Rozhodnutie odôvodnil poukázaním na § 40a a § 145 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca dovolanie s poukazom na ustanovenie § 238 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. dôvodiac, že odvolací súd vec nesprávne právne posúdil. Navrhol rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

Žalovaná sa vo vyjadrení k dovolaniu stotožnila s rozhodnutím odvolacieho súdu a dovolanie navrhla zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 10a ods.1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok v rozsahu podľa §242 ods. 1 a 2 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

Vzhľadom na to, že súd prvého stupňa rozhodol formou tzv. medzitýmneho rozsudku a odvolací súd to považoval za procesne správne, najvyšší súd najskôr skúmal, či rozhodnutie touto formou bolo v súlade s Občianskym súdnym poriadkom. Ak by totiž vydanie medzitýmneho rozsudku do úvahy neprichádzalo, nemohli by obstať závery odvolacieho súdu v rovine vecného posúdenia, lebo procesný postup súdov by mal v takom prípade znaky tzv. inej vady konania majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.).

Podľa § 152 ods. 2 O.s.p., rozsudkom sa má rozhodnúť o celej prejednávanej veci. Ak je to však účelné, môže sa rozsudkom rozhodnúť najskôr len o jej časti alebo len o jej základe.

Z citovaného ustanovenia vyplýva, že súd spravidla rozhoduje jediným rozsudkom o celej prejednávanej veci a tým vyčerpáva celý predmet konania (§ 152 ods. 2 prvá veta O.s.p.). Pokiaľ je to ale účelné (napríklad so zreteľom na požiadavku hospodárnosti konania), môže rozhodnúť rozsudkom najskôr o základe prejednávanej veci (tzv. medzitýmnym rozsudkom) a o výške nároku rozhodne v konečnom rozsudku (viď § 152 ods. 2 druhá veta O.s.p. .

Medzitýmnym rozsudkom predstavuje rozsudok o základe uplatneného nároku. Súdna prax už v minulosti dospela k záveru, že za základ prejednávanej veci, o ktorom súd môže rozhodnúť medzitýmnym rozsudkom, je potrebné spravidla považovať všetky sporné otázky vyplývajúce z uplatňovaného návrhu, ktoré musí súd

posúdiť, ak má o veci rozhodnúť, s výnimkou výšky nároku. Sú to všetky okolnosti determinujúce výšku predmetu konania, ktoré musí súd posúdiť, ak má o veci rozhodnúť. Týmto rozsudkom sa súd vyjadruje k tomu, či žalobca vôbec (prípadne v akom rozsahu) má na požadované plnenie právo. Rozhodnutie o základe veci je v prvom rade rozhodnutím o skutkovom základe sporu, ktorým je uplatnený nárok charakterizovaný a z ktorého sa odvíja právne posúdenie základu veci. Ide o všetky skutkové a právne otázky, od ktorých závisí posúdenie opodstatnenosti uplatneného nároku, s výnimkou okolností, ktoré sa týkajú výšky nároku. Medzitýmnym rozsudkom musí byť rozhodnuté o celom základe prejednávanej veci (nie len o určitej spornej právnej otázke). Výrok medzitýmneho rozsudku môže byť formulovaný len tak, že nárok je opodstatnený (daný); medzitýmnym rozsudkom možno rozhodnúť len tak, že nárok je daný (nie tak, že nárok nie je daný).

V preskúmvanej veci, v ktorej išlo o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov, bolo pojmovovo vylúčené, aby súd rozhodol medzitýmnym rozsudkom. Pokiaľ takým rozsudkom predsa len bolo rozhodnuté, došlo k tzv. inej vade konania majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Vzhľadom na spomenutú inú vadu konania zrušil najvyšší súd rozsudok odvolacieho a prvostupňového súdu a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie (§ 243b ods. 3 O.s.p.) bez toho, aby pristúpil k posúdeniu opodstatnenosti námietky dovolateľa, že rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

6.

ROZHODNUTIE

Proti rozsudku odvolacieho súdu potvrdzujúcemu rozsudok, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 Občianskeho súdneho poriadku (§238 ods. 3 O.s.p.) je dovolanie prípustné len vtedy, ak je vo výroku potvrdzovaného rozsudku súdu doslovne citované ustanovenie spotrebiteľskej zmluvy, ktoré súd považoval za neprijateľnú podmienku.

Ak súd prvého stupňa považuje za neprijateľnú len časť niektorého ustanovenia spotrebiteľskej zmluvy, musí svoj záväzný záver o neplatnosti zmluvnej podmienky vyjadriť vo výrokovej časti rozsudku tak, aby ním citovaná časť spotrebiteľskej zmluvy predstavovala logicky uzavretý celok, pre pochopenie podstaty ktorého nie je potrebné, aby ten, kto sa s výrokom oboznamuje, mal k dispozícii celú spotrebiteľskú zmluvu.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 9. októbra 2014 sp. zn. 3 Cdo 446/2013)

Z odôvodnenia:

Žalobca sa v konaní domáha, aby žalovanej bola súdom uložená povinnosť zaplatiť mu sumu 703,05 € predstavujúcu poistné plnenie žalovanej poisťovne v zmysle poistnej zmluvy, ktorú žalobca uzatvoril 27. novembra 2000 s právnou predchodkyňou žalovanej (X., poisťovňou, a.s.) pod č. X. Tvrdí, že 13. marca 2007 došlo k škodovej udalosti na veciach, na ktoré sa podľa jeho názoru vzťahuje dohodnuté poistenie, žalovaná mu však odmieta poskytnúť poistné plnenie.

Okresný súd Košice I rozsudkom z 1. júna 2012 č.k. 39 C 336/2009-144 rozhodol, že „nárok žalobcu čo do jeho základu je dôvodný“. Zároveň „určil článok 8 bod 1 Zmluvných dojednaní pre združené poistenie domácností za neplatný pre jeho neprijateľnosť, a to vo vzťahu k pivničným priestorom patriacim k bytu žalobcu, na ktorý sa vzťahuje poistná zmluva č. 0170011538, a to pokiaľ ide o určenie, že za bežný typ funkčného zámku sa nepovažuje visiaci zámok“. Vychádzal z toho, že žalobca s právnou predchodkyňou žalovanej uzatvorili 27. novembra 2000 poistnú zmluvu, ktorá sa týkala poistenia bytu žalobcu a tiež pivničných priestorov patriacich k bytu žalobcu. Z poistených pivničných priestorov boli 13. marca 2007 odcudzené lyže zn. X., žalobca preto uplatnil voči poisťovni nárok na poistné plnenie, žalovaná mu ale odmietla plniť s odôvodnením, že tieto priestory neboli zabezpečené tak, ako to uvádza článok 8 bod 1 (ďalej len „sporný článok“) Zmluvných dojednaní pre združené poistenie domácností (ďalej len „Zmluvné dojednanie“). Súd prvého stupňa posúdil predmetnú zmluvu ako zmluvu spotrebiteľskú a ako kľúčovú riešil otázku, či v spornom článku ide alebo nejde o neprijateľnú zmluvnú podmienku. Poukázal na to, že žalovaná z titulu svojej pozície v zmluvnom vzťahu bola pri uzatváraní poistnej zmluvy povinná žalobcu náležite oboznámiť s obsahom poistnej zmluvy a poučiť ho o výhodách, ako aj nevýhodách poistenia. Mala ho upozorniť, že visiaci zámok nepostačuje na zabezpečenie pivničných priestorov, ktoré si chcel žalobca poistiť. Poisťovňa tak ale v preskúmvanej veci nekonala. Tieto priestory boli pri uzatvorení poistnej zmluvy zabezpečené (iba) visiacim zámkom, pracovníčka poisťovne, ktorá pivničné priestory videla, sa však vyjadrila, že takýto spôsob ich zabezpečenia je vyhovujúci. V okolnostiach prejednávanej veci možno preto predpokladať, že žalobca by neuzavrel poistnú zmluvu, ak by už od začiatku znamenala faktickú výluky z poistenia tých vecí, ktoré sú umiestnené v takto zabezpečených pivničných priestoroch. V závere odôvodnenia rozsudku súd prvého stupňa vysvetlil, že o výške škody bude potrebné vykonať ďalšie dokazovanie, preto rozhodol iba o základe nároku (§ 152 ods. 2 O.s.p.).

Na odvolanie žalovanej Krajský súd v Košiciach rozsudkom z 25. júna 2013 sp. zn. 6 Co 228/2012 prvostupňový rozsudok potvrdil ako vecne správny (§ 219 ods. 1 O.s.p.). V odôvodnení uviedol, že aj podľa jeho názoru je správny záver súdu prvého stupňa, že zmluvné dojednanie v spornom článku predstavuje neprijateľnú podmienku spotrebiteľskej zmluvy, ktorá spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa. Bolo totiž na poisťovni, aby poistné podmienky formulovala spôsobom, ktorý jednoznačne zadefinuje práva a povinnosti zmluvných strán a nebude pripúšťať nejednoznačný výklad. Žalovaná ale takto nepostupovala. V Zmluvných podmienkach sa nerozlišuje spôsob zabezpečenia bytu a ostatných priestorov mimo bytu. Spotrebiteľ (žalobca) sa preto mohol mylne domnievať, že požadovaný spôsob zabezpečenia sa týka iba bytu, nie však priestorov mimo bytu. Vzhľadom na to, že zmluvné dojednanie sa v prípade pochybností majú vykladať v prospech spotrebiteľa (§ 54 ods. 2 Občianskeho zákonníka), postupoval

súd prvého stupňa správne, pokiaľ uzavrel, že zmluvné dojednanie, ktoré jednoznačne nepomenúva podmienky zabezpečenia vecí nachádzajúcich sa v pivničných priestoroch, treba považovať za neprijateľnú podmienku. Námietku žalovanej, že o neprijateľnosti zmluvnej podmienky nebolo možné rozhodnúť medzitimným rozsudkom a že v danom prípade nie sú v odvolacom konaní splnené podmienky pre jeho potvrdenie, označil odvolací súd za neopodstatnenú, lebo ide o vecne správne rozhodnutie súdu deklaratórneho (nie konštitutívneho) charakteru; neplatnosť právneho úkonu nastáva totiž *ex lege*. Zo všetkých týchto dôvodov rozsudok prvostupňového súdu potvrdil.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná dovolanie s tým, že je prípustné v zmysle § 238 ods. 3 O.s.p. a jeho prípustnosť nevylučuje ustanovenie § 238 ods. 5 O.s.p., lebo hodnota predmetu sporu nie je v danom prípade významná. Dôvodnosť dovolania vyvodzovala z ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. (v spojení s § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p.) tvrdiac, že postupom súdov jej bola odňatá možnosť konať. Podľa názoru žalovanej je dovolanie opodstatnené vzhľadom na to, že v konaní došlo k tzv. inej procesnej vade majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), lebo o neplatnosti zmluvnej podmienky nebolo možné rozhodnúť medzitimným rozsudkom. Namietala tiež, že napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), konkrétne na nesprávnych záveroch o tom, že sporný článok predstavuje neprijateľnú zmluvnú podmienku v zmysle § 53 Občianskeho zákonníka. Sporný článok totiž v ničom nespôsobuje v neprospech spotrebiteľa značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach a dodávateľovi v porovnaní so spotrebiteľom v ničom nepriznáva silnejšie postavenie. Súdny v danej veci dokonca ani nálezite nevysvetlili, v čom spočíva tvrdená nerovnováha v právach a povinnostiach zmluvných strán. Pokiaľ by bola správna úvaha súdu, že v spornom článku ide o neprijateľnú podmienku, potom za podmienku takej povahy by bolo možné určiť akékoľvek podmienky poistenia poskytovaného poisťovateľom. Neprijateľnou podmienkou nemôže byť zmluvné dojednanie, ktorým sa špecifikuje poistná udalosť. Právny názor zastávaný súdmi sa tým dostáva do rozporu so samou podstatou poistenia. Pre záver o nejednoznačnosti alebo neurčitosti sporného článku, ku ktorému dospel odvolací súd, nebol daný žiadny dôvod, lebo sporný článok celkom jasne formuloval, že pre poskytnutie poistného plnenia je nevyhnutné, aby dohodnutým spôsobom (nie visiaticim zámkom), boli zabezpečené „všetky vstupné otvory do priestorov zabezpečených poistnou zmluvou“. Z týchto dôvodov žalovaná žiadala, aby dovolací súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu buď zmenil (tak, že žalobu zamietne), alebo zrušil spolu s prvostupňovým rozsudkom (a vec v takom prípade vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie).

Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu uviedol, že výrok rozsudku súdu prvého stupňa určujúci neprijateľnosť podmienky má oporu v § 152 ods. 2 O.s.p. Námietky žalovanej o existencii procesnej vady v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p. alebo o nesprávnosti právneho posúdenia veci odvolacím súdom (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.) sú celkom neopodstatnené. Žiadal preto dovolanie zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania zastúpená advokátom (§ 240 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmal, či sú dané procesné predpoklady pre to, aby uskutočnil meritórny dovolací prieskum napadnutého rozhodnutia a konania, ktoré mu predchádzalo.

Občiansky súdny poriadok upravuje dovolanie (§ 236 a nasl. O.s.p.) ako mimoriadny opravný prostriedok, ktorý možno podať len proti právoplatným rozhodnutiam odvolacieho súdu výslovne uvedeným v zákone [vid' § 238 O.s.p. (pokiaľ ide o rozsudok) a § 239 O.s.p. (pokiaľ ide o uznesenie)], alebo len v prípade výskytu zákonom osobitne vymenovaných závažných procesných vád (vid' § 237 O.s.p.).

1. V danom prípade pred samotným posúdením prípustnosti dovolania žalovanej treba uviesť nasledovné:

1.1. Podľa § 53 ods. 1 veta prvá Občianskeho zákonníka spotrebiteľské zmluvy nesmú obsahovať ustanovenia, ktoré spôsobujú značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa (ďalej len „neprijateľná podmienka“). Za neprijateľné podmienky spotrebiteľskej zmluvy sa považujú najmä dojednania priamo uvedené v § 53 ods. 4 Občianskeho zákonníka.

1.2. Základnou charakteristikou neprijateľnej podmienky je, že v neprospech spotrebiteľa spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán. K nerovnováhe dochádza v praxi napríklad vtedy, keď sa dodávateľ vedome snaží eliminovať alebo významne obmedziť možnosti spotrebiteľa pri uplatňovaní jeho práv v právnom vzťahu založenom spotrebiteľskou zmluvou. Smernica Rady z 5. apríla 1993 93/13/EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách používa pre zmluvné dojednania, ktoré

umožňuje takého konanie dodávateľa, označenie „nekalá podmienka“ (tzv. unfair terms). Nekalou podmienkou je teda dojednanie spotrebiteľskej zmluvy nečestné, neférové, nepoctivé, neseriózne alebo spotrebiteľa hrubo poškodzujúce.

Pri skúmaní, či niektoré zmluvné dojednanie v spotrebiteľskej zmluve je neprijateľná (nekalá) podmienka spôsobujúca v neprospech spotrebiteľa „značnú nerovnováhu“ v právach a povinnostiach zmluvných strán, je potrebné vychádzať z kvality a kvantity práv a povinností oboch zmluvných strán. O ich nerovnovážne postavenie ide vtedy, keď povinnosti jednej strany nezodpovedá kvalitatívne ekvivalentná povinnosť druhej strany. Z hľadiska ustanovení Občianskeho zákonníka o spotrebiteľských zmluvách nie je pritom významná každá, ale iba „značná“ nerovnováha (teda nie nerovnováha nepatrná alebo bežná), ktorá je v neprospech spotrebiteľa. „Značná nerovnováha“ musí existovať v konkrétnom právnom vzťahu dodávateľa a odberateľa (v korelácii ich práv a povinností); záver o nej nemôže byť preto vyvodzovaný iba zo všeobecnej (alebo prevládajúcej) situácie na trhu, v rámci ktorej iní dodávatelia poskytujú svojim spotrebiteľom obdobný tovar alebo služby za výhodnejších („miernejších“) podmienok.

Demonstratívny výpočet „neprijateľných podmienok“ podáva § 53 ods. 4 Občianskeho zákonníka. Znak neprijateľnej podmienky môžu ale bezpochyby napĺňať aj iné, v tomto ustanovení výslovne neuvedené zmluvné dojednania (viď slovo „najmä“ v úvode tohto ustanovenia), pokiaľ v neprospech spotrebiteľa spôsobujú značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán. Ak niektoré zmluvné dojednanie v individuálnom prípade zakladá takúto nerovnováhu, môže napĺňať znaky jeho „neprijateľnosti“ prípadne aj to, že ide o dojednanie zámerne, vedome alebo cielene neurčité alebo aj dojednanie, ktoré je v rozpore s ratio legis zákonného ustanovenia, podľa ktorého bolo dojednané.

Sama skutočnosť, že spotrebiteľovi sa niektoré ustanovenie spotrebiteľskej zmluvy javí ako nejasné alebo nejednoznačné, nezakladá však bez ďalšieho „neprijateľnosť“ dodávateľom naformulovaného ustanovenia. V niektorých prípadoch môže presvedčenie spotrebiteľa o nejasnosti ustanovenia spotrebiteľskej zmluvy vyplývať nie zo samotného textu spotrebiteľskej zmluvy, ale z individuálnych okolností, za ktorých bola uzatváraná (napríklad ak sa text spotrebiteľskej zmluvy dostal do rozporu s poučením alebo ubezpečením poskytnutým spotrebiteľovi pri uzatváraní zmluvy osobou, ktorá za dodávateľa konala).

1.3. Súd rozhodujúci o nároku vyvodzovaného zo spotrebiteľskej zmluvy musí mať na zreteli, že aj spotrebiteľská zmluva je prejav vôle smerujúci k vzniku, zmene alebo zániku práv alebo povinností spájaných právnymi predpismi s takýmto prejavom (§ 34 Občianskeho zákonníka), ktorý, ak nemá byť neplatný, musí mať náležitosti vyžadované zákonom.

Ak sa pri uzatváraní niektorej zmluvy vyskytne taká okolnosť, ktorá je všeobecným dôvodom neplatnosti každého prejavu vôle [napríklad preto, lebo vôľa nebola prejavovaná slobodne a dostatočne určito či zrozumiteľne (§ 37 ods. 1 Občianskeho zákonníka) alebo pokiaľ ten, kto prejav urobil, nemal spôsobilosť na právne úkony (§ 38 ods. 1 Občianskeho zákonníka) alebo ak prejav vôle nebol urobený vo forme vyžadovanej zákonom alebo dohodou účastníkov (§ 40 ods. 1 Občianskeho zákonníka), alebo ak za toho, kto prejav vôle urobil, konal ako zástupca ten, záujmy ktorého sú v rozpore so záujmami zastúpeného (§ 22 ods. 2 Občianskeho zákonníka), alebo preto, že pri prejavení vôle došlo k omylu relevantnému podľa § 49a Občianskeho zákonníka], nezakladá neplatnosť tejto zmluvy (niektorej jej časti) podľa ustanovenia § 53 ods. 1 a 5 Občianskeho zákonníka skutočnosť, že okolnosť tejto povahy sa vyskytla pri uzatváraní spotrebiteľskej zmluvy. „Ak má súd v priebehu konania preukázané, že sú naplnené predpoklady pre absolútnu neplatnosť právneho úkonu, má povinnosť prihliadnuť na túto skutočnosť z úradnej povinnosti a ďalšími otázkami, napríklad neprijateľnými podmienkami sa nemusí vôbec zaoberať“ (viď Jaroslav Krajčo, Spotrebiteľská zmluva v aplikačnej praxi SR a EÚ, Eurounion, 2011 str. 133).

1.4. Pri výklade obsahu spotrebiteľskej zmluvy je potrebné mať na zreteli výkladové pravidlo upravené v ustanovení § 54 ods. 2 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého ak vzniknú pochybnosti o obsahu niektorej spotrebiteľskej zmluvy, platí výklad, ktorý je pre spotrebiteľa priaznivejší.

Sama skutočnosť, že sa v spotrebiteľskej zmluve vyskytne ustanovenie, ktoré pripúšťa dva možné výklady (jeden v prospech dodávateľa, druhý v prospech spotrebiteľa), nemusí v každom prípade zakladať neplatnosť tohto ustanovenia – so zreteľom na individuálne okolnosti prípadu môže byť „sankciou“ za takú neurčitosť obsahu spotrebiteľskej zmluvy uplatnenie výkladu, ktorý je pre spotrebiteľa priaznivejší.

Treba zdôrazniť, že § 54 ods. 2 Občianskeho zákonníka ukladá súdu povinnosť podať výklad v prospech spotrebiteľa výlučne iba vtedy, keď je s pochybnosťami spojená interpretácia „obsahu zmluvy“. To „však neznamená, že súd je povinný v prospech spotrebiteľa vyložiť aj skutkové okolnosti významné pre uplatnenie práva alebo vznik povinnosti, napríklad vtedy, ak dôkazné bremeno na ich preukázaní zaťažuje spotrebiteľa“ (viď Jaroslav Krajčo, Spotrebiteľská zmluva v aplikačnej praxi SR a EÚ, Eurounion, 2011 str. 236).

2. Zámery, ktoré sleduje hmotnoprávna úprava spotrebiteľských zmlúv (§ 52 až 54 Občianskeho zákonníka), vyjadrujú aj procesnoprávne ustanovenia (viď medziiným § 153 ods. 3 a 4 a § 238 ods. 3 O.s.p.).

2.1. Pôvodné ustanovenie § 238 ods. 3 O.s.p. bolo pri novelizácii Občianskeho súdneho poriadku zákonom č. 575/2009 Z.z. zmenené tak, že dovolanie proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu je prípustné (už nielen vtedy), ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, ale tiež vtedy, ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 O.s.p.

Legislatívnym riešením zvoleným v § 238 ods. 3 O.s.p. boli na významovo rovnakú (horizontálnu) úroveň dané oba prípady potvrdzujúcich rozsudkov odvolacieho súdu, t. j. a/ rozsudok, vo výroku ktorého bola vyslovená prípustnosť dovolania, b/ rozsudok, potvrdzujúci výrok prvostupňového súdu o neplatnosti zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 O.s.p.

Pokiaľ Občiansky súdny poriadok za postačujúce pre založenie prípustnosti dovolania proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu považuje to, že odvolací súd samostatným výrokom svojho rozhodnutia vyslovil, že je dovolanie prípustné (viď text § 238 ods. 3 O.s.p. pred „alebo“), pre založenie prípustnosti dovolania proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa vyslovujúci neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 O.s.p., ide vo svojich požiadavkách ďalej – ustanovenie § 153 ods. 4 O.s.p. súdu ukladá, aby uviedol vo výroku rozsudku presné znenie podmienky, ktorá bola vyhlásená za neplatnú z dôvodu jej neprijateľnosti. Výrok určujúci neplatnosť niektorého ustanovenia spotrebiteľskej zmluvy ako jej neprijateľnej podmienky by mal opísať znenie podmienky tak, ako je uvedená v zmluve so žalobcom, pretože na iný skutkový základ pre takýto výrok niet v zákone opory [viď tiež komentár k tomuto ustanoveniu uvedený v ASPI (automatizovanom systéme právnych informácií)].

Touto právnou úpravou sa do právneho poriadku Slovenskej republiky „zaviedol, i keď nepriamo, precedenčný charakter súdneho rozhodnutia v spotrebiteľských veciach, pretože sa ním rozšírila pôsobnosť súdneho rozhodnutia v konkrétnej veci na všetky zmluvné vzťahy, v ktorých dodávateľ použil tú istú alebo obdobnú zmluvnú podmienku“ (viď Občiansky zákonník, Veľký komentár, 1. diel, JUDr. Imrich Fekete, CSc., Eurokódex, str. 473).

Účelom ustanovenia § 153 ods. 3 a 4 O.s.p. v spojení s § 53a Občianskeho zákonníka je okrem iného dosiahnuť, aby dodávateľ už nepoužíval v spotrebiteľských zmluvách ním uzatváraných vo viacerých prípadoch (alebo v ním vyhotovených všeobecných obchodných podmienkach) takú neprijateľnú podmienku, ktorá bola niektorým právoplatným rozsudkom súdu určená za neplatnú. Ak súd konštatujúci neprijateľnosť podmienky doslovne necituje ustanovenie spotrebiteľskej zmluvy, ktorej neplatnosť určil, nemôže byť tento účel dosiahnutý. Podľa právneho názoru odvolacieho súdu nezodpovedá uvedenému zámeru, ani zneniu týchto ustanovení Občianskeho súdneho poriadku, ak výrok rozsudku vyjadruje iba zmysel alebo len popisuje obsah toho – ktorého zmluvného dojednaní. Len ak je takto – doslovne – v rozsudku súdu citované ustanovenie spotrebiteľskej zmluvy, ktoré súd považoval za neprijateľnú podmienku, môže na dodávateľa dopadať povinnosť zdržať sa v budúcnosti vo vzťahu k všetkým do úvahy prichádzajúcim spotrebiteľom používania tejto podmienky.

Pokiaľ súd považuje za neprijateľnú podmienku len časť niektorého ustanovenia spotrebiteľskej zmluvy, musí svoj záväzný záver o neplatnosti zmluvnej podmienky vyjadriť vo výrokovej časti rozsudku tak, aby ním citovaná časť spotrebiteľskej zmluvy predstavovala logicky uzavretý celok, pre pochopenie podstaty neprijateľnosti ktorého nie je potrebné, aby ten, kto sa s výrokom rozsudku oboznamuje, mal k dispozícii celú spotrebiteľskú zmluvu.

Ak súd prvého stupňa síce určí neplatnosť niektorého ustanovenia spotrebiteľskej zmluvy, avšak v zmysle § 153 ods. 3 a 4 O.s.p. necituje vo výrokovej časti svojho rozsudku doslovné znenie zmluvy, ktoré považoval za neprijateľnú zmluvnú podmienku, má to ten dôsledok, že jeho rozhodnutie nemôže mať budúci

všeobecný („precedentný“) dopad v zmysle novozaloženej povinnosti dodávateľa zdržať sa ďalšieho používania určitého ustanovenia spotrebiteľskej zmluvy. Navyše, rozsudok odvolacieho súdu, ktorý potvrdil takýto rozsudok, vtedy nemá znaky rozsudku odvolacieho súdu, proti ktorému je dovolanie prípustné podľa § 238 ods. 3 O.s.p. (v takom prípade totiž nejde „o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 O.s.p.“).

2.2. V danom prípade výrok prvostupňového rozsudku: a/ nie je presnou citáciou ustanovenia spotrebiteľskej zmluvy (jeho časti), ktoré súd prvého stupňa považoval za neprijateľnú zmluvnú podmienku, b/ zreteľne nezodpovedá všeobecnej povahe sporného článku, ale má individuálny charakter týkajúci sa len prejednávanej veci – konkrétne „pivničných priestorov patriacich k bytu žalobcu“, na ktorý sa vzťahuje „poistná zmluva č. X.“.

Z týchto dôvodov dospel dovolací súd k záveru, že dovolaním napadnutý rozsudok nemá znaky rozsudku odvolacieho súdu uvedeného v § 238 ods. 3 O.s.p. (viď text tohto ustanovenia nasledujúci po „alebo“). Prípustnosť dovolania žalovanej preto z tohto ustanovenia nevyplýva.

3. So zreteľom na argumentáciu žalovanej, že prípustnosť jej dovolania nie je vylúčená ustanovením §238 ods. 5 O.s.p. a rovnako s prihliadnutím na protiargumentáciu žalobcu, ktorý tento názor žalovanej spochybňuje, dovolací súd opakuje, že dovolanie je prípustné len ak to Občiansky súdny poriadok výslovne uvádza. Ak má niektorý rozsudok odvolacieho súdu znaky potvrdzujúceho rozsudku uvedeného v § 238 ods. 3 O.s.p. (čo v danom prípade nemá), je dovolanie prípustné, avšak s výnimkou rozsudkov, v prípade ktorých Občiansky súdny poriadok napriek tomu dovolanie nepripúšťa (viď § 238 ods. 4 a 5 O.s.p.).

V danom prípade prípustnosť dovolania žalovanej podľa § 238 ods. 3 O.s.p. nie je daná.

3.1. Dovolanie žalovanej by v preskúmvanej veci nebolo podľa § 238 O.s.p. prípustné ani vtedy, ak by napadnutý rozsudok mal znaky uvedené v § 238 ods. 3 O.s.p. Zámer sledovaný v § 238 ods. 5 O.s.p. musí byť totiž rešpektovaný aj v prípade, že dovolanie smeruje proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa určujúci neplatnosť zmluvnej podmienky. Pokiaľ by zámerom zákonodarcu bolo, aby dovolanie bolo – bez ohľadu na výšku peňažného plnenia, o ktorom sa rozhoduje – prípustné proti každému rozsudku odvolacieho súdu potvrdzujúcemu rozsudok súdu prvého stupňa určujúci neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 O.s.p., bolo by to v § 238 O.s.p. vyjadrené. Zákonodarca ale zrejme tento zámer nemal. Naopak, pri novelizácii Občianskeho súdneho poriadku zákonom č. 575/2009 Z.z. zaradil príslušné ustanovenie do § 238 ods. 3 O.s.p., čím dal na roveň oba tam uvedené prípady potvrdzujúcich rozsudkov odvolacieho súdu.

Najvyšší súd už v rozhodnutí z 12. novembra 2012 sp. zn. 3 Cdo 302/2012, ktoré bolo publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky ako judikát R 63/2014, dospel preto k záveru, že ak výška peňažného plnenia, o ktorom rozhodoval odvolací súd, neprekročila v určitej veci násobky minimálnej mzdy uvedené v ustanovení § 238 ods. 5 O.s.p., je dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu neprípustné, i keď smeruje proti rozsudku odvolacieho súdu potvrdzujúcemu rozsudok súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 O.s.p. (§238 ods. 3 O.s.p.).

3.2. V preskúmvanej veci žalobca uplatnil nárok na peňažné plnenie vo výške 703,05 €.

Žaloba bola podaná 29. apríla 2009; v deň jej podania určovalo výšku minimálnej mzdy ustanovenie § 1 písm. a/ nariadenia vlády č. 422/2008 Z.z., ktorým sa ustanovuje výška minimálnej mzdy. Podľa tohto ustanovenia minimálnu mzdu na rok 2009 predstavovala suma 295,50 €. Trojnásobok tejto sumy je 886,50 €.

Súd prvého stupňa rozhodol, že základ žalobcu na ním požadované plnenie je daný; odvolací súd tento rozsudok potvrdil. Dovolanie žalovanej v dôsledku toho smeruje proti rozsudku odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšujúcom trojnásobok minimálnej mzdy (703,05 € < 886,50 €).

3.3. Na tom, že dovolanie žalovanej by bolo procesne neprípustné, i keby napadnutý rozsudok odvolacieho súdu mal znaky uvedené v § 238 ods. 3 O.s.p. nič nemení skutočnosť, že prvostupňový súd rozhodol medzitýmym rozsudkom (o základe veci) a nie aj o výške plnenia. I keď súd medzitýmym rozsudkom rozhoduje o uplatnenom nároku bez určenia jeho výšky, predmetom konania naďalej zostáva nárok

charakterizovaný tiež výškou požadovaného plnenia a aj rozhodnutie medzitýmny rozsudkom je rozhodnutím o tomto nároku.

Ak teda dovolanie smeruje proti rozsudku odvolacieho súdu vo veci, v ktorej sa žalobca domáhal peňažného plnenia, nie je pre záver o neprípustnosti dovolania podľa § 238 ods. 5 O.s.p. (t.j. z hľadiska v tomto ustanovení uvedených limitov výšky peňažného plnenia) významné, či odvolací súd preskúmaval prvostupňový rozsudok, ktorým bolo rozhodnuté o celej prejednávanej veci (konečný rozsudok), alebo prvostupňový rozsudok, ktorým bolo rozhodnuté len o základe veci (medzitýmny rozsudok).

4. Dovolanie žalovanej by vzhľadom na vyššie uvedené bolo procesne prípustné, iba ak v konaní došlo k niektorej z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p.

Žalovaná existenciu procesných väd konania v zmysle § 237 O.s.p. netvrdila a procesné vady tejto povahy v dovolacom konaní nevyšli najavo. Prípustnosť jej dovolania preto z týchto ustanovení nevyplýva.

5. Pokiaľ žalovaná uviedla, že o určení neprijateľnosti zmluvnej podmienky nemôže byť rozhodnuté medzitýmny rozsudkom (§ 152 ods. 2 O.s.p.), dovolací súd uvádza, že túto námietku bližšie neskúmal, lebo ak by aj argumentácia žalovanej bola v tomto smere opodstatnená, netýkala by sa procesnej vady konania v zmysle ustanovenia § 237 O.s.p., ale tzv. inej vady konania majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), ktorá však nezakladá prípustnosť dovolania.

6. Žalovaná napokon namieta, že napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Nesprávne právne posúdenie veci súdmi nižších stupňov nezakladá však prípustnosť dovolania (viď tiež R 54/2012 a niektoré ďalšie rozhodnutia najvyššieho súdu, napríklad sp. zn. 1 Cdo 62/2010, 2 Cdo 97/2010, 3 Cdo 53/2011, 4 Cdo 68/2011, 5 Cdo 44/2011, 6 Cdo 41/2011).

Vzhľadom na procesnú neprípustnosť dovolania žalobkyne dovolací súd neskúmal ani to, či sporný článok alebo jeho časť možno považovať za nekalé (neférové, nečestné, zneužívajúce), resp. neprijateľné ustanovenie spotrebiteľskej zmluvy. Z toho istého dôvodu sa nezaoberal ani otázkou, či značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa možno vyvodzovať z nejasnosti v tom zmysle, či aj pivničných priestorov sa týka text, podľa ktorého „požiadavky na zabezpečenie sa vzťahujú na všetky vstupné otvory do priestorov vymedzených poisťnou zmluvou“.

7. Keďže prípustnosť v danej veci podaného dovolania nemožno vyvodiť zo žiadneho ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku, odmietol najvyšší súd dovolanie žalovanej podľa § 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p. ako smerujúce proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je dovolanie prípustné.

8. Dovolací súd nerozhodoval o trovách dovolacieho konania, lebo dovolanie smerovalo v tomto prípade proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bolo rozhodnuté o odvolaní proti medzitýmny rozsudku súdu prvého stupňa; o všetkých doterajších a ďalších trovách konania bude rozhodnuté v konečnom rozhodnutí.

7.

ROZHODNUTIE

Ak odvolací súd dospeje k záveru, že súd prvého stupňa zastavil konanie, i keď pre to neboli dané procesné predpoklady, môže napadnuté uznesenie iba zrušiť; pokiaľ takto nepostupuje a pristúpi k vecnému posúdeniu opodstatnenosti žalobou uplatneného nároku, odníma účastníkom možnosť pred súdom konať (§ 237 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku).

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 23. apríla 2014 sp. zn. 6 Cdo 356/2012)

Z odôvodnenia:

Okresný súd Rožňava rozsudkom z 11. januára 2011 č. k. 4 C 10/2011-219 zamietol žalobu v časti určenia neplatnosti rozhodnutia žalovaného o účtovaní a vymáhaní poplatku z omeškania vo výške 2,5 % denne, resp. pokuty z omeškania za obdobie od 1. januára 2003 do zaplatenia. Zároveň rozhodol o zastavení konania v časti určenia, že žalobca nie je povinný tieto platby žalovanému zaplatiť po dobu troch rokov pred podaním žaloby. Účastníkom nepriznal náhradu trov konania. Výrok o zastavení konania odôvodnil nedostatkom podmienky konania, a to prekážkou právoplatne rozsúdenej veci.

Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Košiciach rozsudkom z 18. apríla 2012 sp. zn. 1 Co 100/2011 rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o zamietnutí žaloby potvrdil. Vo výroku o zastavení konania rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že určil, že žalobca nemá povinnosť platiť žalovanému poplatok z omeškania z nárokov za obdobie od 26. apríla 2004 do 26. apríla 2007. Ani odvolací súd nepriznal účastníkom náhradu trov konania. Zmenu prvostupňového rozsudku v časti zastavenia konania odôvodnil nesprávnym právnym záverom súdu prvého stupňa o existencii prekážky právoplatne rozsúdenej veci a danosťou naliehavého právneho záujmu žalobcu na uplatnenom určovacom nároku.

Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu (v zmeňujúcom výroku vo veci samej) podal žalovaný dovolanie. Žiadal, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu v dovolaní napadnutom výroku zmenil tak, že potvrdí rozsudok súdu prvého stupňa. Dovolanie odôvodnil nesprávnym právnym posúdením veci odvolacím súdom a tzv. inou vadou konania.

Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu žiadal tento mimoriadny opravný prostriedok ako neopodstatnený zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie bolo podané proti právoplatnému rozsudku odvolacieho súdu oprávnenou osobou v zákonnej lehote (§ 240 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, bez nariadenia pojednávania (§ 243a ods. 1 O. s. p.) a dospel k záveru, že ho treba zrušiť.

Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 O.s.p. možno dovolaním napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa. Dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak v konaní došlo k niektorej procesnej vade uvedenej v § 237 O.s.p.

Podľa § 237 písm. f/ O.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak sa účastníkovi konania postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom. Odňatím možnosti konať pred súdom sa rozumie postup súdu, ktorým znemožnil účastníkovi konania realizáciu tých procesných práv, ktoré mu priznáva Občiansky súdny poriadok.

V preskúmvanej veci odvolací súd zmenil rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o zastavení konania. Tento výrok je svojou povahou uznesením, nie rozhodnutím o veci samej (nebolo ním rozhodnuté vo veci samej). Základom odvolacieho konania je preskúmanie rozhodnutia súdu prvého stupňa. Z postavenia odvolacieho súdu ako prieskumnej inštalácie vyplýva, že nemôže v odvolacom konaní rozhodnúť o veci samej, ak bolo odvolacieho prieskumu podrobené rozhodnutie súdu prvého stupňa, ktoré povahu rozhodnutia o veci samej nemá. Inak by sa totiž zmenil z prieskumnej inštalácie na prvostupňovú inštaláciu. Preto ak súd prvého

stupňa rozhodol o zastavení konania, je vylúčené, aby odvolací súd postupom podľa ustanovenia § 220 O.s.p. rozhodnutie súdu prvého stupňa zmenil tak, že o žalobe rozhodne vecne, t. j. že jej vyhovie alebo ju zamietne.

Pokiaľ v prejednávanej veci mal odvolací súd za to, že zastavenie konania nebolo namieste, mohol napadnuté rozhodnutie súdu prvého stupňa len zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Ak takto nepostupoval, porušil tým zásadu dvojinštančnosti občianskeho súdneho konania a žalovanému odňal možnosť konať pred súdom v ďalšom stupni (na základe riadneho opravného prostriedku). Jeho procesný postup má v dôsledku toho znaky procesnej vady uvedenej v § 237 písm. f/ O.s.p., na ktorú bol odvolací súd povinný vziať zreteľ, aj keď nebola v dovolaní uplatnená.

Z uvedeného dôvodu najvyšší súd rozsudok odvolacieho súdu v napadnutom zmeňujúcom výroku a tiež v súvisiacom výroku o trovách konania zrušil a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 O.s.p.).

8.

ROZHODNUTIE

Aj keď konanie o novoobjavenom majetku poručiťa začalo na návrh (§ 175x ods. 1 a § 42 ods. 3 a § 79 ods. 1 a 2 Občianskeho súdneho poriadku), má nespornú povahu a uplatňuje sa v ňom vyšetrovacía zásada, so zreteľom na ktorú je objasnenie skutkového stavu vecou súdu.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 9. apríla 2014 sp. zn. 5 Cdo 241/2013)

Z odôvodnenia:

Okresný súd Trenčín uznesením zo 14. novembra 2011, č. k. 17 D 828/2010-9 návrh dedičky X. na prejednanie majetku po poručiťovi X. odmietol (§ 43 ods. 2 O.s.p.). Rozhodnutie odôvodnil tým, že dedička svoj neúplný návrh na prejednanie novoobjaveného majetku nedoplnila o potrebné údaje, hoci bola na to riadne vyzvaná s poučením, ako treba opravu a doplnenie vykonať, resp. aké budú následky nerešpektovania tejto výzvy v určenej lehote.

Na odvolanie dedičky X. Krajský súd v Trenčíne uznesením z 5. marca 2012, sp. zn. 17 CoD 5/2012 napadnuté uznesenie potvrdil ako vecne správne (§ 219 ods. 1 O.s.p.). V odôvodnení poukázal na to, že konanie o novoobjavenom dedičstve sa podľa § 175x ods. 1 O.s.p. začne na návrh. Zákon však v odôvodnených prípadoch pripúšťa začatie tohto konania aj bez návrhu, pričom nemožno vylúčiť, že podnet na to podá ten, kto nebol účastníkom dedičského konania. Konštatoval, že navrhovateľka ani do rozhodnutia odvolacieho súdu nedoplnila svoj návrh, nepredložila úmrtný list, neposkytla údaje o poslednom bydlisku poručiťa ani o pôvodnom dedičskom konaní, preto súd prvého stupňa nemohol pokračovať v konaní, takže správne jej návrh odmietol podľa § 43 O.s.p.

Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu podala dedička X. dovolanie, v ktorom navrhla napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Podľa jej názoru jej súdy odňali možnosť konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.), lebo odmietli jej návrh napriek tomu, že pre to neboli dané procesné predpoklady. Zdôraznila, že nemá k dispozícii údaje ani listiny požadované súdom, lebo k úmrtiu poručiťa došlo v roku 1940. Bolo preto na súde, aby obstaral podklady potrebné pre rozhodnutie o dedičstve. V danom prípade bolo možné konať o jej návrhu ex offio v zmysle § 175x ods. 2 O.s.p.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpená advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 3 O.s.p.), skúmal, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom.

Podľa § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa. V prejednávanej veci odvolací súd rozhodol uznesením. Uznesenia odvolacieho súdu, proti ktorým je prípustné dovolanie, sú uvedené v § 239 ods. 1 a 2 O.s.p.; dovolateľkou napadnuté uznesenie medzi nimi uvedené nie je. Vzhľadom na to prípustnosť podaného dovolania z § 239 ods. 1 a 2 O.s.p. nevyplýva.

Prípustnosť dovolania dedičky X. by so zreteľom na uvedené zakladala iba procesná vada konania uvedená v § 237 O.s.p. Procesné vady konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. neboli v dovolaní namietané a v dovolacom konaní ani nevyšli najavo. Prípustnosť podaného dovolania preto nevyplýva ani z týchto ustanovení.

Dovolaťka namieta, že postupom súdov jej bola odňatá možnosť pred súdom konať v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Pod odňatím možnosti pred súdom konať treba rozumieť procesne nesprávny postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných oprávnení. O postup odnímajúci účastníkovi možnosť pred súdom konať ide tiež vtedy, ak súd podľa § 43 ods. 2 O.s.p. odmietne podanie (návrh na začatie konania), hoci podmienky pre tento postup nie sú dané.

Podanie dedičky X. z 9. januára 2010 bolo označené ako návrh na začatie konania o novoobjavenom dedičstve, nebolo ale z neho dostatočne zrejmé, či v minulosti prebehlo dedičské konanie po poručiťovi X. a či toto podanie treba považovať za návrh v zmysle § 175x ods. 1 O.s.p., ale za podnet v zmysle § 175x ods. 2 O.s.p.

Záver súdov o splnení predpokladov pre odmietnutie návrhu na prejednanie novoobjaveného majetku bol ale v danej procesnej situácii v každom prípade nesprávny.

K odmietnutiu podania účastníka podľa § 43 ods. 2 O.s.p. môže súd pristúpiť iba v prípade kumulatívneho splnenia dvoch podmienok, a to a/ neodstránenia väd podania účastníkom na výzvu súdu s poučením a b/ reálnej nemožnosti pokračovať v konaní pre tento nedostatok podania. Nedostatky podania, ktoré boli súdmi vytykané v preskúmvanej veci, nepredstavovali podľa názoru dovolacieho súdu takú neodstrániteľnú prekážku, ktorá by súdu prvého stupňa bránila prejsť návrh dedičky X. a zakladala dôvod na jeho odmietnutie podľa § 43 ods. 2 O.s.p.

V konaní predložené listinné dôkazy preukazujú, že poručiteľ zomrel 31. decembra 1940. I keď dovolateľka súdu nepredložila úmrtný list, bolo potrebné vziať na zreteľ, že o úmrtí tohto poručiteľa predložila iný hodnoverný doklad.

Občiansky súdny poriadok predpokladá, že návrh na prejednanie novoobjaveného majetku (§ 175x ods. 1 O.s.p.) bude okrem všeobecných náležitostí podania obsahovať všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 79 ods. 1 a 2 O.s.p.), vrátane označenia všetkých osôb prichádzajúcich do úvahy ako dedičia poručiteľa, uvedenia toho, čo sa návrhom sleduje (t. j. ktorý novoobjavený majetok poručiteľa sa má prejsť) a pripojenia listinných dôkazov (úmrtný list, pôvodné rozhodnutie vydané v dedičskom konaní, doklady preukazujúce vlastníctvo poručiteľa k novoobjavenému majetku). I keď zákonodarca týmto spôsobom zaviedol určité prvky sporového konania do dedičského konania dotýkajúceho sa novoobjaveného majetku, nestráca ani takéto dedičské konanie charakter nesporového konania, ktorého hlavným cieľom je usporiadanie majetkových vzťahov po smrti poručiteľa v záujme právnej istoty právnych nástupcov poručiteľa a tých, ktorých právnych vzťahov sa nástupníctvo týka. Zmyslom podania návrhu na prejednanie novoobjaveného majetku je zabezpečiť usporiadanie dedičstva aj v prípade, že pôvodné dedičské konanie je právoplatne skončené, avšak nezahrňovalo celé dedičstvo po poručiteľovi. Charakter a zásady dedičského konania ako nesporového konania neumožňujú striktnú aplikáciu ustanovení § 79 a § 43 O.s.p. na toto konanie v takom rozsahu, v akom sa aplikujú v sporovom konaní. Inými slovami ustanovenie § 175x O.s.p. nič nemení na tom, že aj konanie o novoobjavenom dedičstve je konaním, v ktorom sa uplatňuje vyšetrovacia zásada, v dôsledku čoho súd nič nebráni, aby nesplnenie povinnosti tvrdenia a dôkaznej povinnosti zo strany účastníkov nahradil vlastnou činnosťou.

Z predmetného návrhu dedičky X. možno vyvodit', kto ho podáva, akej veci sa týka, a čoho sa dedička domáha. Tento návrh obsahuje aj základné údaje potrebné pre prejednanie dedičstva (označenie poručiteľa, dátum jeho narodenia, i smrti, posledný trvalý pobyt, okruh dedičov) a tiež označenie majetku, ktorý sa má v konaní prejsť. I keby dedička neuviedla adresu posledného trvalého pobytu poručiteľa, súd by bol povinný dedičstvo prejsť, lebo nedostatok miestnej príslušnosti nie je prekážkou konania v zmysle § 107 a nasl. O.s.p., navyše príslušnosť okresného súdu je daná v zmysle § 88 ods. 1 písm. l/ O.s.p. (súd v obvode, ktorého je poručiteľov majetok). Pritom nič nebránilo súdu, aby si vyžiadal od tretích (fyzických alebo právnických) osôb alebo inštitúcií doklady potrebné pre ozrejmienie skutkového stavu a rozhodnutie o dedičstve, zvlášť keď nešlo o svojvoľné a zrejme bezúspešne uplatňovanie práva (viď R 66/2000).

Z uvedených dôvodov dospel dovolací súd k záveru, že procesným postupom súdov došlo v danom prípade k odňatiu možnosti konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Táto procesná vada zakladá vždy prípustnosť dovolania a zároveň je aj dôvodom, pre ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie zrušiť.

Najvyšší súd preto zrušil tak dovolaním napadnuté uznesenie odvolacieho súdu, ako aj ním potvrdené prvostupňové rozhodnutie; vec v nadväznosti na to vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 a 3 O.s.p.).

9.

ROZHODNUTIE

Pokiaľ predseda súdu po oznámení sudcu o skutočnostiach, pre ktoré je vylúčený, postupom podľa § 15 ods. 1 veta prvá Občianskeho súdneho poriadku pridelil vec inému sudcovi, má sa za to, že oznamujúci sudca bol vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci. Pri rozhodovaní o vylúčení toho istého sudcu nadriadený súd (§ 16 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku) na to prihliada a o vylúčení oznamujúceho sudcu nerozhoduje.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 29. septembra 2014sp. zn. 1 Nc 31/2014)

Z odôvodnenia:

V konaní vedenom na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 6 Co 495/2014 predseda súdu predložil podľa § 15 ods. 1 O.s.p. spis Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na rozhodnutie po tom, čo dospel k záveru, že u sudkyne tohto súdu JUDr. X., ktorá poukázala na svoje vylúčenie z prejednávania a rozhodovania v tejto právnej veci, nie je dôvod pochybovať o jej nezaujatosti.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd nadriadený Krajskému súdu v Bratislave (§ 16 ods. 1 O.s.p.) po preskúmaní obsahu spisu dospel k záveru, že rozhodovanie o (ne)vylúčení JUDr. X. neprichádza do úvahy, lebo v predmetnej právnej veci bol v minulosti dodržaný postup podľa § 15 ods. 1 O.s.p., v rámci ktorého sa ustálilo vylúčenie sudkyne JUDr. X. (predsedníčka súdu akceptovala jej oznámenie o skutočnostiach, pre ktoré je vylúčená).

V zmysle § 14 ods. 1 O.s.p. sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti.

Sudca má povinnosť o svojom vylúčení informovať predsedu súdu – ak sa totiž dozvie o skutočnostiach, pre ktoré je vylúčený, oznámi to podľa § 15 ods. 1 O.s.p. neodkladne predsedovi súdu, pričom v konaní môže zatiaľ urobiť len také úkony, ktoré nepripúšťajú odklad. Predseda súdu môže v takom prípade prideliť vec inému sudcovi, ak s tým sudca, o ktorého vylúčenie ide, súhlasí; pridelenie zabezpečí predseda súdu podľa osobitného predpisu. Ak ide o vylúčenie sudcu podľa § 14 ods. 1 O.s.p. a predseda súdu má za to, že nie je dôvod pochybovať o nezaujatosti sudcu, predloží vec na rozhodnutie súdu uvedenému v § 16 ods. 1 O.s.p.

Uvedenými ustanoveniami sleduje Občiansky súdny poriadok zrýchlenie konania v tých prípadoch, keď sa vyskytli okolnosti, existencia ktorých by mohla vzbudiť zdanie pochybnosti o nezaujatosti a nestrannosti sudcu. Objektívnosť takehoto postupu oznamujúceho sudcu a predsedu súdu sa zabezpečuje jednak predchádzajúcim súhlasom sudcu, jednak tým, že predseda súdu môže vec prideliť inému sudcovi len v súlade s rozvrhom práce.

V predmetnej veci na základe oznámenia skutočností tvoriacich dôvod podľa § 14 ods. 1 O.s.p. predsedníčka súdu akceptovala vylúčenie sudkyne JUDr. X. a svojím opatrením rozhodla o pridelení veci v zmysle § 15 ods. 1 tretej vety O.s.p. Toto vylúčenie sudkyne JUDr. X. bolo potrebné považovať za konečné. Išlo o vylúčenie sudkyne podľa § 14 ods. 1 O.s.p., v prípade ktorého predsedníčka tohto súdu mala (zhodne so sudkyňou JUDr. X.) za to, že objektívne môžu vzniknúť pochybnosti o nezaujatosti tejto sudkyne.

Najvyšší súd konštatuje, že nadriadený súd môže rozhodnúť o (ne)vylúčení niektorého sudcu podľa § 14 ods. 1 O.s.p. len vtedy, ak zákonom predpokladaným spôsobom ešte nebolo vyriešené, že tento sudca je vylúčený z konania a rozhodovania v danej právnej veci; postup predsedu súdu podľa § 15 ods. 1 tretej vety O.s.p. spojený s pridelením veci inému sudcovi sa rešpektuje ako záväzné vyriešenie tejto otázky.

Predsedom súdu prijatý a vyjadrený záver o vylúčení JUDr. X. znamená, že aj pri všetkých prípadných ďalších (budúcich) odvolaniach v tejto právnej veci, kedy sa vec dostane na odvolací súd, sa už viac neskúmajú dôvody vedúce vo všeobecnosti k vylúčeniu sudcu z prejednávania a rozhodovania veci.